

GALA **Plan van Aanpak** Oude IJsselstreek **2024-2026**

Inhoud

Inleiding

1. De huidige situatie

- 1.1 Kansengelijkheid vergroten
- 1.2 Mentale gezondheid versterken
- 1.3 Het stimuleren van vitaal ouder worden
- 1.4 Sport en bewegen
- 1.5 Cultuur als bindmiddel in het sociaal domein
- 1.6 Partners

2. Aanvraag GALA-middelen 2023-2026

3. Wat wij willen bereiken en hoe?

- 3.1A Gezonde en sterk sociale omgeving
- 3.1B Uitvoering en samenwerking

- 3.2A Gezond en kansrijk opgroeien
- 3.2B Uitvoering en samenwerking

- 3.3A Fysieke en mentale gezondheid
- 3.3B Uitvoering en samenwerking

- 3.4A Vitaal ouder worden
- 3.4B Uitvoering en samenwerking

4. Ondersteunende onderdelen

- 4.1 Kennis- en adviesfunctie van de GGD
- 4.2 Coördinatie van de regionale aanpak

5. Bewaking voortgang, samenhang en synergie

6. Verbinding onderdelen Brede SPUK en doelen GALA en Sportakkoord II

7. Toestemming gebruik informatie

8. Ondertekening

Bijlagen:

- Regionaal samenwerken aan de Gezondste Regio
- Indicatoren GALA Oude IJsselstreek juli 2023
- GALA Kennisdocument – Indicatoren Oude IJsselstreek, GGD augustus 2023

Inleiding

Als gemeente Oude IJsselstreek willen wij het beste voor onze (± 40.000) inwoners. Deze droom houden wij voor ogen: het verbeteren van de door de inwoners ervaren kwaliteit van hulp en ondersteuning, waarbij mensen worden geholpen de regie over hun leven (terug) te nemen. Onze inwoners maken gezonde keuzes, die de kwaliteit van het leven verhogen en bijdragen aan een vitale gemeenschap.

We kiezen er vervolgens niet voor om ons handelen te vertalen naar een abstracte optelsom van speerpunten, projecten en maatregelen. De gemeente zoekt nadrukkelijk de verbinding tussen personen en groepen. We denken niet in de professional of cliënt, maar in mensen en hun verhaal. Zo geven we elkaar meer ruimte om eigenaarschap te ervaren over ieders eigen situatie en samen te *bewegen* naar de doelen die we met elkaar stellen.

Bovenstaand gedachtegoed komt sterk terug in onze nota 'Naar het hart van de beweging' (2020), waarmee een visie is neergelegd voor het Sociaal Domein. De volgende (uitvoerings)nota's geven hier verder invulling aan: Lokale Gezondheidsagenda 2021-2024 'Gezonde Kansen in Oude IJsselstreek', Lokaal Sportakkoord 2022 'Heel Oude IJsselstreek in beweging', de Cultuurnota 2022-2032 'Cultuur smeedt de toekomst' en de Lokale Inclusie Agenda 2022 – 2024 'Iedereen doet mee'.

De Lokale Gezondheidsagenda spreekt over gezondheid, dat meer is, dan 'niet ziek zijn'. Wij benadrukken van daaruit Positieve Gezondheid. Hierin staat de veerkracht van mensen centraal. We komen allerlei uitdagingen in het leven tegen. De meesten hebben het vermogen zich te herpakken en zijn in staat om zelf regie te voeren over hun leven. Positieve Gezondheid staat voor de kwaliteit van het leven, waarbij meedoen in de samenleving, het versterken van het gezonde en goed in je vel zitten belangrijke elementen zijn.

Regio

We verhouden ons nadrukkelijk ook tot onze regio. Daarin zijn leidend het regionaal preventieakkoord 2020-2030 'Gezondheid en geluk voorop in de Achterhoek', de gezamenlijke, regionale visie op zorg en gezondheid 'Samen langer gelukkig en gezond leven in de Achterhoek' uit 2020 en het Regiobeeld Achterhoek 2023.

In het Regiobeeld staan de huidige vraag en aanbod van zorg en ondersteuning in de Achterhoek en de verwachte vraag en aanbod in 2040. Ook bevat het Regiobeeld cijfers over demografie, sociaaleconomische status en leefstijl van inwoners. Deze factoren beïnvloeden het gebruik en de vraag naar zorg en ondersteuning. Met de cijfers uit het Regiobeeld kunnen zorgaanbieders, gemeenten en de zorgverzekeraar voor de meest urgente uitdagingen in de Achterhoek plannen maken. Bij voorkeur samen met professionals, cliënten en inwoners.

Het eigen ambtelijk dataonderzoek GALA-indicatoren Oude IJsselstreek (juli 2023) en het GALA Kennisdocument-Indicatoren Oude IJsselstreek van de GGD (augustus 2023) hebben beide mede richting gegeven aan dit plan en geholpen om keuzes te maken ten aanzien van doelgroepen en aandachtsgebieden.

Collectieve bewustwording

We doen al veel goede dingen: we richten ons op specifieke doelgroepen en maken resultaten meetbaar. Toch is er meer verandering nodig in denken. We zullen ons als lokale en regionale overheid, maar ook als samenleving in zijn geheel bewuster moeten worden van de eigen mogelijkheden van onze gemeenschap. We zien het als een overheidstaak om inwoners meer mee te nemen in deze ontdekkingsstocht door *in gesprek* te zijn over dit thema. Dit geldt ook voor de inwoners die individualistischer zijn ingesteld. Als voorwaarde zien wij, dat het Rijk zich blijft inzetten voor voldoende bestaanszekerheid en voldoende toegang tot professionele zorg.

In gesprek

Tussen juni en juli 2023 zijn er op ambtelijk niveau gesprekken gevoerd met Buurtzorg Jong, Helpgewoon Buurtsport, Sensire, Sociaal Werk Oude IJsselstreek (OIJ) en Yunio. Daaruit kwam positieve respons op het uitgangspunt van GALA: in onderlinge chemie de sociale cohesie in Oude IJsselstreek versterken en onderhouden, door in contact te zijn met de inwoner.

Vanuit de ontwikkelteams (lokale inkoop) is input opgehaald, die te maken heeft met het versterken van de sociale basis en het voorliggend veld. Hiermee kunnen er initiatieven ontplooid worden of haken we aan bij bestaande initiatieven. Gericht op onderling contact en netwerkondersteuning. Daarnaast hebben wij geluisterd wat er leeft in de Jongerenraad. Het thema 'mentale gezondheid' kwam daarin sterk naar boven. De participatiecoach van de gemeente heeft begin augustus een uitvraag gedaan op sociale media rondom de behoefte van inwoners als het gaat om onderling contact en netwerkondersteuning. Ook deze input was van waarde voor dit plan. De GGD heeft ons procesmatig ondersteund en inhoudelijke adviezen gegeven op dit Plan van Aanpak.

Ons GALA-Plan van Aanpak draagt sterk bij aan integraal domeinoverstijgend werken, zowel lokaal als regionaal, welke wij van harte toejuichen. Hiermee staan wij open voor meer chemie tussen beleidsterreinen en in de uitvoering. Dankzij de vijftien onderdelen binnen de SPUK-regeling, welke in paragraaf 3 zullen terugkomen, krijgt de bestaande samenwerking een impuls en meer focus. We houden hierbij ons vizier gericht op 2040: een generatie waarbij de gezondheidsachterstanden sterk zijn verlaagd; een generatie die meer uitgaat van eigen veerkracht en positieve gezondheid. Kortom, *een gezonde generatie*.

Leeswijzer

Onze huidige situatie beschrijven wij in paragraaf 1 met vijf opgaven. Drie komen deels ook terug in onze lokale gezondheidsagenda: kansengelijkheid vergroten (1.1), mentale gezondheid versterken (1.2) en het stimuleren van vitaal ouder worden (1.3). Wij wijzen ook op de infographics van de gezondheidsagenda: een cijfermatig beeld van de lokale situatie waarop het gezondheidsbeleid is gebaseerd. Het Lokaal Sportakkoord kent als opgave dat alle inwoners van de gemeente kunnen bewegen en sporten (1.4). De Cultuurnota is onder meer gericht op: cultuur als bindmiddel om mensen (weer) actief deel te laten nemen aan onze samenleving (1.5).

1. De huidige situatie

1.1 Kansengelijkheid vergroten

Eén op de drie volwassenen in onze gemeente behoort tot de groep lager opgeleiden. Lager opgeleiden hebben vaker een ongezonde leefstijl. Zij roken meer, eten minder gezond en hebben vaker overgewicht. Zij ervaren ook minder brede welvaart dan hoger opgeleiden. Mensen met een laag inkomen en lage opleiding leven gemiddeld zes jaar korter dan mensen die hoog zijn opgeleid en een hoog inkomen hebben.

Ze ervaren meer chronische stress als gevolg van sociale of financiële problemen, zoals werkloosheid en langdurig leven in armoede. Chronische stress vergroot de kans op hart- en vaatziekten, diabetes en depressie. Het heeft ook invloed op de cognitieve vermogens en (gezondheids)vaardigheden van mensen om met problemen om te gaan.

Gezondheidsverschillen worden niet alleen veroorzaakt door sociaaleconomische ongelijkheid. De achterliggende ongelijkheid is complex. En deze is niet alleen op individueel niveau te beïnvloeden. Het is een interactie tussen verschillende factoren. Denk aan ongelijkheid in *onderwijs, arbeidsmarkt, sociale zekerheid, leefomgeving* en *sociale relaties*. Deze factoren beïnvloeden elkaar langdurig.

Verschillen ontstaan niet plotseling. Ze zijn vaak een gevolg van een opstapeling van problemen gedurende de levensloop van een persoon of zelfs daarvoor. Een betere gezondheid voor mensen met een lage sociaaleconomische positie wordt vooral beïnvloed door te investeren in bovengenoemde factoren die buiten het gezondheidsdomein liggen. En minder door mensen op individueel niveau aan te spreken.

Uit het Regiobeeld 2023:

De gemiddelde sociaaleconomische status (SES-WOA) score wordt berekend op basis van gegevens over financiële welvaart (W), opleidingsniveau (O) en recent arbeidsverleden (A) van de huishoudens in de betreffende regio. Een hogere score reflecteert een hogere sociaaleconomische status. In Oude IJsselstreek ligt deze iets boven het landelijk gemiddelde: 0,0-0,1 (2019).

SES-WOA spreidingscore: geeft aan in welke mate huishoudens binnen de gemeente, wijk of buurt van elkaar verschillen in termen van welvaart, opleidingsniveau en arbeidsmarktdeelname. Hoe hoger de score, hoe meer spreiding. 0,7-0,8 (2019).

In de gemeente is het aandeel huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum iets onder het landelijk gemiddelde: (2019-2021). 10-15% heeft moeite met rondkomen. Problematische schulden ligt boven de 8%.

Het aantal personen met een bijstandsuitkering ligt in de Achterhoek lager dan in Nederland. Per 10.000 inwoners zijn er in de Achterhoek 251 personen met een bijstandsuitkering. In Nederland zijn dit 431 personen. In Oude IJsselstreek 265. De netto arbeidsparticipatie is in de Achterhoek (72,4%) ongeveer gelijk aan Nederland (72,2%). In Oude IJsselstreek ligt deze er iets onder: 71,5% (2022).

Oude IJsselstreek scoort minder gunstig wat betreft huishoudens met problematische schulden, huishoudens met een inkomen tot 120% en personen met een bijstandsuitkering. Dit zou ook kunnen verklaren waarom deze gemeente minder gunstig scoort bij regie over eigen leven. De verdeling in Oude IJsselstreek van het percentage inwoners 18 jaar en ouder dat regie over het eigen leven heeft is 88-90% (2020).

Het aandeel volwassenen en ouderen in de Achterhoek dat mantelzorg verricht is relatief hoog 16-18%. Er zijn weinig verschillen tussen de gemeenten (2020).

Het aantal levend geboren kinderen in de sub-regio Achterhoek per 10.000 ligt voornamelijk tussen de 80-100. Het laagst scoren de gemeenten Bronckhorst (67) en Oude IJsselstreek: 72 (2021).

Het aantal deelnemers aan Gecombineerde Leefstijl Interventie (GLI) per 10.000 inwoners ligt voor Oude IJsselstreek tussen de 30-35. Met de GLI werken volwassenen aan hun leefstijl met onder andere aandacht voor gezonde voeding en bewegen.

Deelopgaven

Voor kansengelijkheid liggen er *deelopgaven* onder (a) jongeren, (b) het vergroten van gezondheidsvaardigheden en (c) de aansluiting daarbij op andere beleidsterreinen, zoals ons Beleidskader Onderwijskansen 2023-2026 'Gelijke onderwijskansen voor ieder kind', welke zich richt op kinderen in de leeftijd van 0 tot 12 jaar.

Voor (a) *jongeren* worden sporten, bewegen en cultuur toegankelijker gemaakt. Helpgewoon Buurtsport is een belangrijke partij, die met o.a. buurtsportcoaches verbinding maakt tussen verschillende organisaties en partijen, inspeelt op bewonersinitiatieven, sport- en beweegactiviteiten organiseert en kinderen meer inzicht geeft in gezonde leefstijlen. Cultuurcoaches zijn op hun beurt actief binnen cultuureducatie. Een ander voorbeeld is de het onderdeel 'Kansrijke Start' en daarbinnen de aanpak 'Nu Niet Zwanger' (NNZ). Deze aanpak geeft professionals een handreiking om jonge kwetsbare inwoners te helpen om onbedoelde zwangerschappen te voorkomen. In noodsituaties kan door de gemeente de anticonceptie worden vergoed.

Wat betreft (b) het *vergroten van gezondheidsvaardigheden* werkt onze gemeente met sleutelpersonen uit migrantengroepen. Deze kunnen in hun moedertaal de groepen aanspreken. Hier geeft de gemeente een vrijwilligersvergoeding voor. We richten ons hiermee op de *basisvaardigheden*, zoals omgangsnormen, cultuur en taal. Mensen die moeite hebben met lezen en schrijven, rekenen en/of digitale vaardigheden kunnen terecht bij het Taalhuis in de lokale bibliotheek. Ze krijgen ondersteuning of advies en kunnen cursussen en workshops volgen zoals 'voel je goed' waarmee een gezonde leefstijl wordt bevorderd. Ook kunnen kosteloos formele taallessen worden gevolgd via het Graafschap College.

Aansluitende (c) *andere beleidsterreinen* versterken een gezonde leefomgeving. Hier volgen een aantal voorbeelden. Binnen het onderwijskansenbeleid leggen we ons toe op zeven speerpunten: toegankelijke peuteropvang; voorschoolse educatie voor peuters; tijdelijke vergoeding voor kinderopvang (via sociale medische indicatie); doorgaande lijn en overgang van voor- en vroegschoolse educatie; ouderbetrokkenheid; aanvullend aanbod en aansluiten bij aanpalende onderwerpen.

Een voorbeeld van aanvullend aanbod is de Zomerschool. De Zomerschool is bedoeld voor leerlingen die een extra steuntje in de rug kunnen gebruiken op het gebied van taal. Het is een mooie investering in de kansengelijkheid. Zo willen we voorkomen dat leerlingen tijdens de zomervakantie achteruitgaan in prestatieniveau. De kinderen verstevigen hun kennis die ze in het afgelopen schooljaar hebben opgedaan. Daarnaast is het een nuttige en vooral leuke invulling van de lange zomervakantie.

De actie 'tegel eruit, boom erin' zorgde voor de aanplant van 724 bomen in Silvolde, Terborg en omgeving. In de nieuwe beweegtuint in Gendringen helpen buurtsportcoaches van Helpgewoon Buurtsport inwoners bewegen. In Varsseveld is een inclusieve speeltuin (0-99 jaar) gerealiseerd door middel van een participatief traject. We hebben met Menzis afspraken gemaakt dat minima met een Menzis Garant Verzorgd polis en een BMI hoger dan 25, gratis een Gecombineerde Leefstijl Interventie (GLI) kunnen volgen. Er zijn vier GLI-teams in Oude IJsselstreek: twee SLIMMER-teams in Terborg en Ulft, een Beweeg Kuur in Terborg en een Cool in Terborg. GLI is een programma om je leefstijl aan te passen bij overgewicht. Via de huisarts worden deelnemers verwezen naar een leefstijlcoach. Buurtsportcoaches begeleiden deelnemers naar sport- en beweegactiviteiten.

1.2 Mentale gezondheid versterken

De meeste mensen in onze gemeente ervaren een hoge mate van welbevinden. Tegelijk zien we dat er ook mensen zijn die onvoldoende weerbaar zijn en geen "nee" durven zeggen tegen verleidingen en groepsdruk. Ook zijn er mensen die minder goed functioneren omdat ze somber, depressief of angstig zijn. Veel mensen met depressieve klachten vragen niet zelf om hulp en ondersteuning. Uit landelijk onderzoek blijkt dat vooral (kwetsbare) jongeren op het vmbo en mantelzorgers het risico lopen een depressie te ontwikkelen. Steeds meer jongeren kampen met psychische problemen, waaronder stress, onzekerheid en prestatiedruk op school. Dit beeld zien we bevestigd, in het feit dat dit thema sterk leeft in de Jongerenraad, als in de lokale gezondheidsmonitor van de GGD. Het blijkt dat lager opgeleiden psychisch relatief ongezonder zijn dan hoger opgeleiden. Ook omgevingsfactoren spelen mee. We zijn ons ervan bewust dat een groene omgeving stress verlagend werkt. Zo'n omgeving stimuleren wij met een duidelijke Visie op landschap, natuur en groene kernen.

Uit het Regiobeeld 2023:

Het percentage inwoners van 18 jaar en ouder in de regio Achterhoek, waarbij sprake is van ernstige of zeer ernstige eenzaamheid, ligt in onze gemeente op 10-13%. Ook de gemeenten Doetinchem en Winterswijk liggen op dit niveau welke

hoger is dan de andere gemeenten in de Achterhoek; in de drie genoemde gemeenten ligt het aandeel alleenstaanden relatief hoger. De in paragraaf 1.1. genoemde redenen bij regie over eigen leven kunnen volgens de regio hierop misschien van invloed zijn.

Het aantal cliënten met ernstige psychiatrische aandoeningen per 10.000 inwoners in de regio Achterhoek verschilt sterk per gemeente. De gemeentes Doetinchem (138) en Winterswijk (118) scoren het hoogst, Oude IJsselstreek: 82 (2021).

In de Achterhoek wordt 47% van het oppervlak gebruikt voor groen; dit percentage is gelijk aan dat van Nederland (2021). In Oude IJsselstreek ligt deze op 41,9%.

Driekwart van de inwoners van de Achterhoek (2020) vindt dat er voldoende groen in de buurt is; dit aandeel is gelijk aan dat in Nederland. Gemiddeld ligt Oude IJsselstreek met 74% iets onder het gemiddelde van de acht Achterhoekse gemeenten (75,6%).

Deelopgaven

Voor het versterken van Mentale gezondheid kennen we de volgende *deelopgaven*: (a) preventieve aandacht voor weerbaarheid en veerkracht op scholen, (b) psychische klachten verminderen en (c) bestrijding van eenzaamheid.

De opgave (a) *preventieve aandacht voor weerbaarheid en veerkracht op scholen* ligt in eerste instantie bij de scholen. Zij bepalen vanuit hun eigen verantwoordelijkheid op welke wijze hier aandacht aan wordt gegeven. Nieuw Rijksbeleid zorgde ervoor dat scholen financieel niet hoeven te leunen op de gemeente voor de aanschaf van weerbaarheidstrainingen: de NPO-gelden voorzien daar ruimschoots in. (Het Nationaal Programma Onderwijs, is een steunpakket om schade als gevolg van corona te herstellen.) Deze middelen betreffen tijdelijke middelen en lopen tot juli 2023, maar kunnen nog worden uitgegeven tot 31 juli 2025. Hetgeen in Oude IJsselstreek wordt gedaan.

Het Almende College (VMBO/HAVO/VWO) benut de NPO-gelden voor het verbeteren van de mentale gezondheid van leerlingen door meer aandacht voor de leerlingen: kleinere klassen, extra onderwijsassistenten, meer mentoraat en meer individuele begeleiding.

Het welbevinden wordt verder vergroot door in te zetten op intensieve introductieperiode voor nieuwe klassen, meer sportieve en culturele activiteiten, met oog voor de eigen groene omgeving van de school.

De pedagogische basis wordt op deze manier versterkt. Via de GGD en het LEA blijven we actief volgen hoe dit in de komende tijd uitpakt.

We willen ook vroegtijdig inwoners ondersteunen, die ons benaderen voor hulp vanuit de Participatiewet. De opgave is om (b) *psychische klachten te verminderen*. In 2021 heeft dit de aandacht gekregen bij intakegesprekken. Bij mentale klachten, kiezen we ervoor de wettelijke verplichting (boetes) te laten voor wat het is, om de inwoner adequaat van dienst te kunnen zijn en richting werk te begeleiden.

In 2021 is ervoor gekozen om met een nieuwe partner (Twomorrow) gespecialiseerde job coaching in te zetten bij psychische klachten. Deze werkt met IPS (Individuele Plaatsing en Steun). Dit is een methode om mensen met een ernstige psychische aandoening te helpen bij het verkrijgen en behouden van betaald werk of, en dat geldt vooral bij jongeren, bij het oppakken van een studie.

17% van de volwassenen in onze gemeente is mantelzorger. Dit percentage ligt hoger dan het landelijk gemiddelde. Mantelzorg verlenen leidt vaak tot voldoening, maar kan ook leiden tot zware belasting. Landelijk onderzoek laat zien dat 8% van de mantelzorgers een emotionele stoornis heeft, waaronder een depressie. Dit cijfer is nog hoger bij mantelzorgers voor mensen met GGZ- of verslavingsproblematiek. Volgens het GGD-kennisdocument voelt 21% zich overbelast. Mantelzorgers vinden het moeilijk om toe te geven dat ze de zorg niet meer aan kunnen. Ze doen dan ook niet snel een beroep op professionele ondersteuning. Een depressie wordt bij mantelzorgers dan ook niet altijd tijdig gesignaleerd. Om depressie te voorkomen, zien wij als opgave onze mantelzorgende inwoners die zich bij ons melden met langdurige overbelasting, *de autonomie over hun leven terug te laten nemen*. Hiervoor maken we gebruik van het GGnet aanbod Preventieve ondersteuning mantelzorgers (POM). Deze methode zet in op het voorkomen van overbelasting bij mantelzorgers (van inwoners met psychische problematiek) door middel van individuele gesprekken. Daarnaast biedt Sociaal Werk OIJ diverse trainingen en cursussen voor mantelzorgers, de Dag van de Mantelzorger en het 'Mantelzorg Compliment'.

Een werkgroep WMO-consulenten werkt samen met de POH-GGZ (Praktijk Ondersteuner Huisarts Geestelijke Gezondheidszorg) en het ambulante behandelteam van GGNet. Met als doel het versterken van de sociale basis, de

instroom van GGZ-behandeling te beperken en de wachtlijsten behandeling in te korten.

In de uitvoering zijn belangrijke stappen gezet in de opgave van (c) *bestrijding van eenzaamheid*. Bij eenzaamheid voelt iemand zich niet verbonden met zichzelf of met de ander. Eenzame mensen ervaren hun leven ook als minder zinvol en voelen zich vaker buitengesloten. 37% van de inwoners in Oude IJsselstreek ervaart eenzaamheid.

Onder meer met Movisie, Sensire en Sociaal Werk OIJ vormen we een *coalitie tegen eenzaamheid*. Er zijn vanaf juni 2021 plekken voor ontmoeting gefaciliteerd. Dit gebeurde meteen na het einde van de lockdown: twee locaties met een seniorensoos (Ulft, Terborg) en later nog twee (Varsseveld en Silvolde), die eens per week inwoners verwelkomen. Inwoners ontvangen hier maandelijks informatie over hoe ze hun gezondheid kunnen verbeteren, door zelf te koken en hun brein scherp te houden door spelletjes, etc. De lokale coalitie tegen eenzaamheid is inmiddels verbreed naar meer partijen. Tijdens de week tegen eenzaamheid in 2022 heeft er een grote startbijeenkomst (meer dan 40 aanwezigen) plaatsgevonden. Sociaal Werk OIJ is nu aan de slag met kleinere werkgroepen van partners en inwoners.

De begeleiding naar ontmoeting heeft vanuit het medisch domein een stimulans gekregen door *Welzijn op Recept*. Welzijn op recept is in 2021 gestart. Inwoners met psychosociale klachten die zich bij hun huisarts melden, worden passende activiteiten aangeboden om eenzaamheid/depressie te verminderen. Alle huisartsenpraktijken verwijzen inmiddels door via Welzijn op Recept.

1.3 Het stimuleren van vitaal ouder worden

Volgens onze lokale gezondheidsagenda (2021) blijft de vergrijzing en ontgroening van onze bevolking toenemen. Meer mensen worden ook steeds ouder (dubbele vergrijzing). Daardoor neemt het aantal kwetsbare ouderen ook toe. In Oude IJsselstreek is 23% van de inwoners ouder dan 65 jaar. De gemeente is met dit percentage meer vergrijsd dan het gemiddelde in de Achterhoek (22,4%) en Nederland (18,8%). Mede door de vergrijzing is het aandeel mensen met chronische ziekten hoog. Dit zal de komende jaren toenemen.

Uit het Regiobeeld 2023:

Hier volgen bevindingen die voor de hele Achterhoek gelden. De Achterhoeks bevolking bestaat uit relatief veel ouderen. Sinds 2007 was de toename van het aantal ouderen (75+) en de afname van de groep 25 tot 50-jarigen in de Achterhoek sterker dan gemiddeld in Nederland. De groep 50-75-jarigen is daarentegen in de Achterhoek relatief groot.

De vergrijzing zal de komende decennia verder toenemen, het aandeel ouderen (65+ en 80+) is in de regio Achterhoek hoger dan gemiddeld in Nederland en zal in de Achterhoek de komende jaren ook nog eens sterker toenemen dan gemiddeld.

Het percentage inwoners van 65 jaar en ouder stijgt van 25,0% in 2023, naar 32,9% in 2040. In 2040 is o.b.v. de prognose 22% van de bevolking tussen 65 en 80 jaar oud; 11% is dan 80 jaar of ouder.

Absoluut stijgt het aantal 65 plussers van 74.470 in 2023 naar 94.020 in 2040; een toename van 19.550 personen.

Deelopgaven

Om ouderen te *stimuleren in hun vitaliteit* is het netwerkverband LONO (Lokaal Ouderen Netwerk Oude IJsselstreek) actief. Het is een netwerk tussen een aantal organisaties dat zich inzet voor ouderen en mantelzorgers ten aanzien van zorg, ondersteuning en welbevinden. Hierbij zijn ook de seniorenverenigingen (zoals de KBO's en de seniorenbonden) aangesloten. Doel van het LONO is elkaar weten te vinden, delen wat goed werkt, en wat niet, en de samenwerking versterken. Er is een basisgroep van deelnemende organisaties. Daarnaast betrekken we anderen, naar gelang het onderwerp. De basisgroep bestaat uit Alzheimer NL regio Oost-Gelderland, Azora, Bibliotheek Achterhoekse Poort, Gemeente Oude IJsselstreek, Help gewoon buurtsport, Huisartsenzorg Oude IJssel, Netwerk Ouderen en Veerkracht Achterhoek, Sensire en Sociaal Werk OIJ.

Bij Helpgewoon Buurtsport en Advies- en behandelcentrum Azora ligt de deelopgave van *valpreventie* door middel van voorlichting en training.

Wij hebben ook een stevig Plan van aanpak dementievriendelijke gemeente 2021-2024 geschreven met de titel 'Mensen met dementie tellen mee in Oude IJsselstreek!'. We geven uitvoering aan dit plan langs de volgende vier doelen:

- a. We werken aan *preventie* en verkleinen zo het risico op dementie. Een gezonde leefstijl verkleint het risico op het krijgen van dementie met 40%. Het gaat dan vooral om: niet roken, minder alcohol drinken en voldoende lichaamsbeweging. Maar ook voldoende mentale activiteiten, geen diabetes, lage bloeddruk, en een gezond gewicht verkleinen het risico.
- b. We maken de samenleving *dementievriendelijk*. We vergroten de kennis van inwoners, organisaties en bedrijven, zodat signalen worden herkend en mensen weten hoe ze dit bespreekbaar kunnen maken. Ook werken we aan begrip en acceptatie.
- c. Mensen met dementie kunnen (blijven) *meedoen*. We stimuleren dat mensen zo lang mogelijk gebruik kunnen maken van reguliere (verenigings)activiteiten en ontmoetingsmogelijkheden waaraan ze altijd al deelnamen. Daarmee dragen we bij aan normaliseren. Als Wmo-dagbesteding nodig is, zorgen we voor een gevarieerd aanbod dat aansluit bij de belangstelling van de persoon.
- d. We bieden ondersteuning en informatie op maat aan *mantelzorgers*, zodat zij hun naaste in balans kunnen blijven ondersteunen.

We noemen hier ook de 'FreeWheel Vitality Club', een initiatief voor en door ouderen zelf. De opzet van deze beweegclub voor ouderen heeft inmiddels opvolging gekregen via beweegclubs in andere gemeenten.

Helpdesk Kwetsbare Ouderen is sinds januari 2023 omgevormd naar Informatiepunt Dementie Achterhoek (IDA). Het Informatiepunt is er voor mensen met een hulpvraag bij (het vermoeden van) dementie. Dementie is een onderwerp dat veel vragen oproept. Het is ook mogelijk om via deze weg casemanagers dementie en specialisten ouderengeneeskunde te benaderen voor consultatie en advies.

1.4 Sport en bewegen

Uit het regiobeeld 2023

In de Achterhoek is het aandeel personen dat aangesloten is bij een sportvereniging (60,1%) hoger dan in Nederland (48,6%). Voor Oude IJsselstreek geldt: 53%.

Met input van ruim veertig deelnemers vanuit sportverenigingen, sportaanbieders, zorginstellingen, maatschappelijke partijen, onderwijs en het bedrijfsleven is het Lokaal Sportakkoord 'Heel Oude IJsselstreek beweegt 2022' geschreven.

Deelopgaven

Het lokaal akkoord heeft als opgave: *alle inwoners van de gemeente kunnen bewegen en sporten*. De volgende deelopgaven zijn aan de orde:

- a. *Jeugd tot en met 12 jaar vaker en beter laten bewegen*
- b. *Jeugd 12+ in Beweging*
- c. *Ouderen vitaal en gezonder in beweging*
- d. *Vitaal aan het werk*
- e. *Een toekomstbestendig sportlandschap met sterke verenigingen*

Het jongerenwerk met haar partners (Streetball, Mills gym en scholen) zetten in op jongeren meer in beweging krijgen. Ook stuurt de gemeente erop aan om ouderen vitaal te houden en gezonder in beweging te houden. Een andere doelgroep betreft de werknemers en vitaliteit in hun werk.

De gemeente werkt daarnaast aan een toekomstbestendig sportlandschap met sterke verenigingen. Lokale partners die daaraan meedoen zijn: sportaanbieders, sportverenigingen, fysiotherapeuten, individuen, buurtsportcoaches,

werkgevers, onderwijsinstellingen en zorginstellingen. Buiten deze organisaties geeft de gemeente ook een prikkel aan de inwoner zelf door deze te activeren om met nieuwe ideeën te komen via de website mijnsportidee.nl.

Het lokaal sportakkoord ligt in lijn met regionaal sportakkoord welke is gebaseerd op twee deelakkoorden: (I) *Inclusief bewegen en sporten*, waarbij iedereen is uitgenodigd om te bewegen of te sporten. De focus ligt op een gezonde jeugd, vitaal ouder worden, uniek sporten en vitale medewerkers; (II) *Excelleren in de Achterhoek*, het positioneren van de regio, d.m.v. innovatie op talentontwikkeling, open clubs en evenementen.

De samenwerking vindt regionaal plaats, de uitvoering lokaal met lokale (sport)aanbieders. De Strategische partners van de aangesloten Achterhoekse gemeenten zijn o.a. Voetbalclub De Graafschap, Provincie Gelderland, Rabobank, Het Graafschap College, KNVB, Sociaal Domein Achterhoek, Menzis, Estinea en zorgaanbieders Elver, Lichtenvoorde en Zozijn. Zie ook: achterhoekinbeweging.nl/over-ons/samenwerking

We lichten hier de inzet van de buurtsportcoaches uit. Deze richten zich op: open club en vitale sportparken, uniek sporten, gezonde jeugd en vitaal ouder worden.

'Open club en vitale sportparken' worden gestimuleerd door onder andere de oprichting en instandhouding van het Vereniging Informatie en Evaluatie Punt (VIEP). Er is in dit kader aandacht gegeven aan het KiVaDa-seizoen (Kinder Vakantie Dagen): een week lang plezier voor kinderen tot en met 14 jaar; en er zijn verbindingen gelegd met en tussen diverse buurtschapshuizen.

Daarnaast is met sportparkmanagement gewerkt aan een coöperatieve vereniging en valpreventie gefaciliteerd. Het 'Uniek Sporten' wordt concreet ondersteund door de beweegmakelaar. Er is in dit verband contact met de verenigingen, er is ondersteuning bij de Achterhoekse Unieke Spelen en het contact met de werkgroep Onbeperkt Meedoen verloopt goed.

De beweegmakelaar helpt iedere inwoner om een passende sport- of beweegactiviteit te kiezen.

Wat doet de beweegmakelaar? In een persoonlijk adviesgesprek bekijken jullie samen wat u kunt aanpassen aan uw leefstijl om actiever te worden. Het gaat dan niet alleen over sport, maar ook zeker over bewegen. De beweegmakelaar geeft u tips over een gezonde(re) leefstijl, meer bewegen in het dagelijks leven en adviseert u over mogelijke activiteiten. Hierbij wordt rekening gehouden met uw wensen, behoeften en mogelijkheden. Het doel is om samen te bepalen op welke manier u een gezondere leefstijl kunt krijgen zodat u zich fitter gaat voelen. In het gesprek bespreken we op welke wijze de beweegmakelaar u hierin gaat begeleiden.

Er is ook een regionale beweegmakelaar vanuit het Slingeland Ziekenhuis actief. Iedereen is gebaat bij een actieve leefstijl en voor iedereen is een geschikte vorm van bewegen te vinden. De beweegmakelaar helpt u bij het vinden van een beweegactiviteit die past bij uw wensen en mogelijkheden en geeft u het steuntje in de rug dat u wellicht nodig heeft. Of u nu 30 of 80 jaar bent, een chronische ziekte heeft of revalideert, de beweegmakelaar is er voor iedereen die gezonder wilt gaan leven. Op eigen initiatief of op advies van de arts of therapeut.

Op het gebied van 'Gezonde Jeugd' vinden veel activiteiten plaats. Enkele interessante activiteiten om eruit te lichten zijn de volgende:

- MQ-scan, waarbij de motorische ontwikkeling wordt gemonitord en wordt ingezet op een betere motoriek voor een gezondere jeugd.
- Gym Extra, waarbij naar aanleiding van de MQ Scan kinderen met de score ruim onder gemiddeld en onder gemiddeld uitgenodigd worden om deel te nemen aan een programma van acht weken (Gym Extra). Hierbij kan iedereen op zijn of haar niveau deelnemen. Er wordt extra aandacht besteed aan de onderdelen waarin de leerlingen zich kunnen verbeteren, zoals bijvoorbeeld het coördinatievermogen.
- Bij het project Graafschap Verbindt is het doel om gezondere wijken te maken en te zorgen voor minder overlast van de jeugd. In tien weken tijd worden wedstrijden gespeeld, waarbij een profvoetballer als rolmodel dient. Er zijn nevenactiviteiten bij, zoals voetvolley, pijl en boogschieten en basketbal.

Onder 'Vitaal ouder worden' worden diverse activiteiten georganiseerd, zoals SLIMMER (één van de GLI's). Ook noemen wij de beweegtuinten gericht op beweging van 60+ inwoners.

We noemen hier ook het ZonMw-project 'De Pas Erin'. Het is een initiatief om wandelen als middel in te zetten in het sociaal domein.

In dit project worden gemeentelijke leernetwerken opgezet waarin knelpunten zoals 'hoe bereik je de inwoner?', 'hoe maak je impact inzichtelijk?' en 'hoe borg je het programma?' worden besproken met inwoners, professionals en onderzoekers. Kennis uit o.a. begeleidend participatief actie-onderzoek wordt hierin meegenomen. In de regio West-Achterhoek zijn veel wandelinitiatieven, maar deze staan nog sterk op zichzelf waardoor geen uitwisseling van kennis en ervaring plaatsvindt. Bij dit project wordt gewerkt aan versterking en verduurzaming van lokale wandelinitiatieven.

De gemeente kent een actief subsidiebeleid ten opzichte van het verenigingsleven in Oude IJsselstreek, waarmee getracht wordt inwoners te laten participeren in de samenleving. Hiervoor biedt de gemeente een basissubsidie Welzijn, Cultuur en Sport, de mogelijkheid van subsidie maatschappelijk effecten en subsidie evenementen.

1.5 Cultuur als bindmiddel in het sociaal domein

Aanbieders van kunst en cultuur in de breedste zin van het woord bieden in Oude IJsselstreek een gevarieerd aanbod op gebied van (amateur)theater, kunst, muziek en dans. Er zijn kleinschalige en grotere verenigingen en diverse podia en expositieruimten. Amateurkunst en het verenigingsleven leveren een belangrijke bijdrage aan de sociale cohesie en de leefbaarheid. Wij koesteren ons verenigingsleven, en werken daarom samen aan de toekomstbestendigheid daarvan. Het verenigingsleven is de 'jus van de samenleving'.

Onderzoek wijst uit dat cultuurdeelname een positieve bijdrage levert aan: het versterken van de eigen kracht, talentontwikkeling, het aangaan van sociale contacten, het verbeteren van de communicatie, meer levensvreugde en, afhankelijk van de activiteit, ook fysieke verbeteringen. Activering door middel van cultuur kan daarmee het startsein zijn van nieuwe positieve ontwikkelingen. Mensen ontmoeten elkaar, zingen en/of tekenen samen en voelen zich weer betrokken bij de samenleving en gewaardeerd. De opgave is om cultuur als bindmiddel te zien om mensen weer actief deel te laten nemen aan onze samenleving. Hierbij wordt aangesloten bij het gemeentelijk gezondheidsbeleid en problematiek als dementie en eenzaamheid.

Deelopgaven

- a. We willen dat ouderen in onze gemeente de overtuiging met ons delen dat cultuur, mogelijkheden biedt om positieve gezondheid te versterken en alle kansen aangrijpen om aan kunst te doen. Dat geldt zowel voor thuiswonende ouderen als mensen in woonzorgcentra en voor zowel kwetsbare als vitale ouderen. Wij helpen ouderen daarbij op weg. Het is ons doel dat kunstparticipatie een vanzelfsprekend onderdeel binnen de ouderenzorg wordt. Daarom werken we nauw samen met onze programmapartners en andere regionale organisaties.
- b. We ontwikkelen nieuwe 'community art'-projecten zoals Circu-art waarbij we nieuwe doelgroepen met kunst in aanraking laten komen.
- c. Cultuureducatie beschouwen wij als een voorportaal van een sterk (cultureel) verenigingsleven. Wij zien de positieve effecten van het verenigingsleven en stimuleren de ontwikkeling van een krachtig cultureel veld. Uit dialogen met onder andere de cultuurcoach en de cultuurverenigingen zien wij het belang van ondersteuning op het gebied van verbinding en afstemming.

Kunst en Naoberschap

Het Achterhoekse programma Lang Leve Kunst en Naoberschap is sinds 2014 één van de projecten van het landelijke programma Lang Leve Kunst. Het begrip Naoberschap is toegevoegd, omdat het uitdrukking geeft aan een belangrijk cultuuraspect van de Achterhoek. Binnen dit programma werkt Amphion Cultuurbedrijf succesvol samen met een groot aantal regionale partners, zoals welzijns- en zorginstellingen, zorgprofessionals en gemeenten. Ook onze gemeente neemt deel aan dit programma. Op die manier is een robuust draagvlak gewaarborgd. Daarnaast is de inzet van professionele kunstenaars en gepassioneerde vrijwilligers onmisbaar.

Community art

Kunst en cultuur kunnen een grote bijdrage leveren om mensen met elkaar te verbinden. Oude IJsselstreek kent een uitgebreide maakindustrie. Uit deze industrie afkomstig afval willen we omzetten naar grondstoffen waarmee

kunstenaars kunnen bouwen. Dat doen we samen met inwoners. Uiteindelijk realiseren we op deze manier een gezamenlijke kunstwerken die soms een plek kunnen krijgen in de openbare ruimte.

1.6 Partners

Partners in de beleidsuitvoering zijn de zorgverzekeraar, (sport- en cultuur-) verenigingen, supermarkten en welzijns- en zorgorganisaties, GGD, (eerstelijns)zorgaanbieders, welzijnsorganisaties, het onderwijs, vrijwilligersorganisaties (zoals ouderenbonden) en inwoners.

Voor wat betreft cultuur wordt samengewerkt met de aanbieders, de makers en liefhebbers.

Vanuit de *'Health in all policies'* gedachte agendeert de beleidsadviseur publieke gezondheid op de verschillende beleidsterreinen. Het is vervolgens aan de verschillende beleidsadviseurs om een integrale afweging te maken om gezondheid ook een plek te geven op hun beleidsterrein. Daarbij heeft de beleidsadviseur publieke gezondheid als regisseur de rol collega's te adviseren, stimuleren en/of te faciliteren.

2. Aanvraag GALA-middelen 2023-2026

Oude IJsselstreek heeft voor alle onderdelen een aanvraag ingediend en deze is gehonoreerd.

3. Wat wij willen bereiken en hoe?

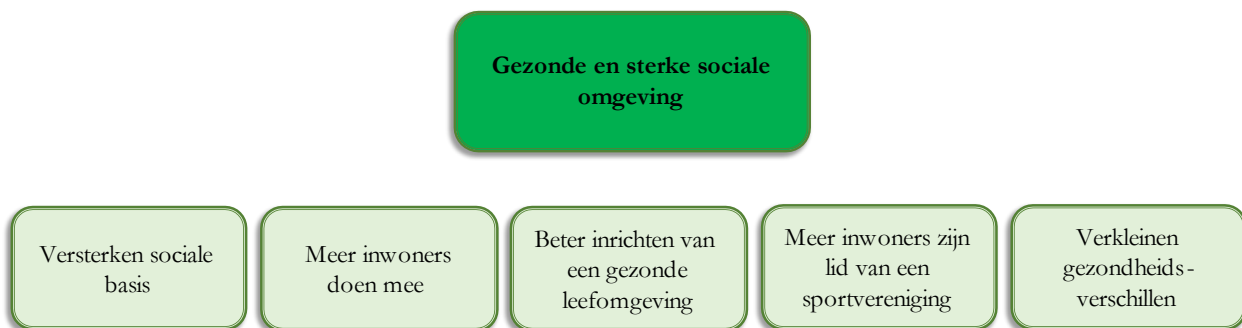
Het hoofddoel van ons GALA-Plan van Aanpak ligt in lijn met de visie van de regionale thematafel 'de Gezondste Regio':

Wij willen dat Achterhoekers (en daarmee onze inwoners van Oude IJsselstreek), gezond zijn en daarover zelf de regie hebben. Gezondheid, preventie en leefstijl zijn leidend, niet ziekte en behandeling. We spannen ons er samen maximaal voor in dat onze inwoners zich gezond en gelukkig voelen en minder zorg nodig hebben. Bij al onze inspanningen betrekken we van af het begin inwoners en patiënten.

Onze in paragraaf 1 genoemde vijf opgaven vertalen wij in deze paragraaf naar vier *opgavelijnen*: (1) Gezonde en sterk sociale omgeving, (2) Gezond en kansrijk opgroeien, (3) Fysieke en mentale gezondheid, (4) Vitaal ouder worden. Per opgavelijn beschrijven wij onder **A** welke subdoelen we voor ogen hebben en welke resultaten wij wensen te behalen. Onder **B** staan de uitvoering en samenwerking beschreven. Per opgavelijn is een grafische weergave van een deel van de DIN-sessie te zien, die met ondersteuning van de GGD, in juli 2023 is gehouden. In deze sessie is gebruik gemaakt van de GALA-indicatoren Oude IJsselstreek (juli 2023) en het GALA Kennisdocument Oude IJsselstreek van de GGD (augustus 2023). Beide zijn te vinden in de bijlagen.

3.1A Gezonde en sterk sociale omgeving

De gemeente beoogt (a) het versterken van de sociale basis; (b) dat meer inwoners meedoen in de samenleving; (c) het beter inrichten van een gezonde leefomgeving; (d) dat meer inwoners lid zijn van een sportvereniging en (e) het verkleinen van de gezondheidsverschillen.

Sociale basis

Oude IJsselstreek wil een sterke visie hebben op de *sociale basis*. Hiervoor stellen wij een beleidsvisie op, die uiterlijk in juni 2024 af is. De visie beschrijft hoe het gezamenlijke veld toewerkt naar een samenwerking gericht op preventie en het in de kracht zetten van de al aanwezige netwerken. Het gaat om de sociale samenhang of samenlevingsopbouw, mantelzorg, tegengaan van eenzaamheid, inzet en ondersteuning van vrijwilligerswerk en professionals in het sociaal domein. Deze thema's worden binnen de voorwaarden voor toekenning van de middelen verbonden aan de lokale context en de leefomgeving. Beschreven wordt hoe het bouwteam de niet-geïndiceerde zorg door ontwikkelt.

De verder te ontwikkelen sociale kaart wordt in 2024 geïntegreerd in een geactualiseerde hulpwijzer. Waarmee het voorliggend veld in situaties, die daarom vragen snel bij de juiste info kan komen of AVG-proof doorgeleid kan worden.

We willen dat al onze inwoners *meedoen* op het voor hen hoogst mogelijke niveau. Specifiek voor ouderen zie ook paragraaf 3.4.

Meedoen

Cultuur is een 'bindmiddel' waardoor mensen actief *meedoen* in de samenleving, zie 'Pijler 2' van onze cultuurnota). Kunst en cultuur helpen kwetsbaren in de samenleving dichter bij de wereld te brengen. Zoals in paragraaf 1 beschreven: cultuurdeelname draagt positief bij aan het versterken van de eigen kracht, het aangaan van sociale contacten, het verbeteren van de communicatie, levensvreugde en, afhankelijk van de activiteit, ook lichamelijke verbeteringen. Activering door middel van cultuur geeft een impuls aan nieuwe gunstige ontwikkelingen. Mensen ontmoeten elkaar, geven uitdrukking aan inspiratie en expressie en voelen zich verbonden en gewaardeerd.

In 2024 is er in Terborg minimaal één plek gerealiseerd waarin mensen elkaar *ontmoeten* en de sociale basis versterkt wordt, waardoor mensen een grotere *positieve gezondheid* ervaren. Verschillende (migranten)groepen ontmoeten elkaar, leren elkaars talenten kennen er wordt samen gekookt. Men leert wat gezonde voeding is en leert te praten over wezenlijke thema's. Op deze manier wordt ook de eenzaamheid verminderd.

Gezonde omgeving

Wij gaan voor een gezonde omgeving. Ondanks dat een gezonde omgeving niet nader is gespecificeerd in de SPUK-onderdelen stellen wij in het algemeen, dat het stimuleren van een gezonde school-, sport-, woon-, vrijetijds- en digitale omgeving breed onderdeel is van dit Plan van Aanpak.

Om je goed in je vel te voelen stimuleert een natuurlijke, groene omgeving meer, dan het andere uiterste: asfalt en beton. Oude IJsselstreek is van zichzelf landelijk en groen. Toch is er binnen de bebouwde kom winst te behalen. Met de vuistregel 3-30-300 kijken we naar de mogelijkheden. Zien we vanuit elke woning drie bomen? Valt 30% van een wijk in de schaduw van een boom. Is er vanuit elke woning op 300 meter afstand een hectare groen? We laten ons hierbij leiden door onze Visie op landschap, natuur en groene kernen.

Deelname aan een sportvereniging

Het percentage inwoners dat lid is van een sportbond is 27,3% (2021) Bron: KISS (Kennis en rapportage Systeem Sport) van het NOCNSF. Dit cijfer kent een dalende trend. Volgens het GGD-kennisdocument is 30% (2022) van de volwassen inwoners lid van een sportvereniging. Deze niveaus willen wij graag stabiliseren.

Gezondheidsverschillen

In de meest recente monitor volwassenen en ouderen 2022, zien we dat 77% van de inwoners met een SES middel of hoog een (zeer) goede gezondheid ervaart. 57% van de inwoners met een lage SES ervaart hun gezondheid ook als (zeer) goed. We willen graag dat de inwoners met een lage SES zich beter gaan voelen. In 2040 willen we dat de ervaren gezondheid van inwoners met een lage SES substantieel is gestegen ten opzichte van de inwoners met een SES middel of hoog.

3.1B Uitvoering en samenwerking

GALA-SPUK-onderdelen:

1. Lokaal Sport Akkoord (structureel)
2. Brede Regeling Combinatiefuncties (structureel)
3. Terugdringen gezondheidsachterstanden (structureel)
5. Mentale gezondheid (t/m 2025)
8. Leefomgeving (t/m 2025)
10. Versterken Sociale Basis (t/m 2026)
11. Mantelzorg (structureel)
12. Eén tegen eenzaamheid (t/m 2025)

Doelgroepen waar wij ons extra op richten zijn nieuwkomers, mensen (waaronder ouderen) met een psychische kwetsbaarheid, naasten van mensen met een psychische kwetsbaarheid en mantelzorgers.

Sociale basis

Met Sensire, Yunio, Buurtsport en Sociaal Werk OIJ worden in het eerste kwartaal van 2024 meerjarenaafspraken gemaakt over het versterken van de *sociale basis*. Daarbij geeft de gemeente aan voor welke maatschappelijke vraagstukken een oplossing moet komen. De organisaties geven vanuit hun deskundigheid en ervaring aan welke oplossingen zij zien, hoe zij de opgave gaan aanpakken hoe zij daarbij inwoners betrekken en hoe resultaten te meten. We vragen aan onze partners om daarin te ondersteunen door aan te sluiten op het gewone leven, relaties en netwerken op te bouwen, zodat zowel de gemeenschap als de inwoner sterker worden.

Daarnaast vragen we expliciet aandacht voor kwetsbare doelgroepen in de samenleving. De partners werken hierin samen met zelforganisaties, buurthuizen, gemeenschapshuizen, sleutelpersonen en ervaringsdeskundigen. Het versterken van de sociale basis volgt ook uit de ontwikkelagenda. Het wordt opgepakt door het lokale inkoop bouwteam in het ontwikkelteam: echt doen wat nodig is binnen de Wmo. Hierbij werken de zorgorganisaties (uit het bouwteam) samen met Sociaal werk OIJ en Wmo-consulenten.

We gaan de komende jaren extra investeren in de verbinding tussen de *sleutelpersonen* en eerstelijns zorg (voornamelijk de huisartsen). Deze verbinding is nog minimaal en is voor verbetering vatbaar. Ook zetten wij via de sleutelpersonen, in samenwerking met de inzet van de GGD Noord- en Oost-Gelderland, in op gezondheidsvoorlichting van inwoners met een migratieachtergrond. *Sleutelpersonen* krijgen zo mogelijk nog in 2023 een cursus van Pharos om hun rol te versterken. We onderzoeken ook hoe zij regionaal meer ondersteuning kunnen krijgen.

De coördinator Gezondheid statushouders van de GGD kan de gemeente ondersteunen om het gezondheidsbeleid rond statushouders - binnen de huidige en komende Inburgeringswet – op te stellen en uit te voeren.

Voor *mantelzorgers* komt in 2024 een lokaal mantelzorg knooppunt. Dit wordt door een subsidiepartner gecoördineerd. Hiervoor is deskundigheidsbevordering nodig.

Het ontmoetingscentrum in Terborg wordt gesitueerd in de Rietborgh en verbonden aan het voorliggend veld.

Binnen de te maken afspraken vallen ook ouderenontmoetingscentra (Seniorenrosen) voor kwetsbare ouderen in de kernen Silvolde, Terborg, Ulft en Varsseveld. Hierin wordt nadrukkelijk samengewerkt met de eerstelijnsgezondheidszorg en de VIEP. VIEP is een centraal, onafhankelijk adviespunt voor alle vragen en uitdagingen waar een vereniging, stichting of buurthuis tegenaan loopt.

Meedoen

Het *wijkgericht werken* legt in zijn algemeenheid nadruk op de plaatsen Terborg en Ulft (Ulft -Centrum/Ulft-Oost).

Onder meer door de werkgroep 'Onbeperkt Meedoen' wordt uitvoering gegeven aan de *lokale inclusie agenda*. Sociaal Werk OIJ faciliteert de opstart van een Regenboogwerkgroep met inwoners, waarbinnen gebouwd wordt aan bewustwording, zichtbaarheid, ontmoeting en herkenning van de LHBTIQ + gemeenschap.

Wij zien de positieve effecten van een sterk verenigingsleven en stimuleren de ontwikkeling van een sterk cultureel veld. Uit dialogen met onder andere de cultuurcoach en de cultuurverenigingen blijkt dat ondersteuning op het gebied van verbinding en afstemming gewenst is. Wij zetten daarom in op deze ondersteuning. Hiervoor verwijzen wij naar het uitvoeringsprogramma Cultuur, dat in de tweede helft van 2023 wordt vastgesteld door het College van B&W.

Wat volgens ons veel synergie kan creëren tussen inwoners en organisaties uit het veld, is een pilot binnen de GALA-planperiode met een *platform van bewonersinitiatieven*. Door middel van vouchers krijgen de initiatieven een impuls. De vouchers of waardecheques worden verspreid onder de inwoners. Elk huishouden (± 17.000) ontvangt één keer per jaar een waardecheque met een unieke activatiecode en nieuwsbrief in de brievenbus. Er kan ook bij aanvang met één of twee kernen gestart worden om leerervaring op te doen. De hoogte van het bedrag, wordt nader bepaald. De vouchers of waardecheques kunnen verzilverd worden binnen het (online) platform voor bewonersinitiatieven. Meerdere gemeenten hebben hier positieve ervaringen mee opgedaan (zie ook maakjewijk.nl). Inwoners kunnen de cheques online of offline doneren aan het initiatief dat zij graag steunen. Ook kunnen inwoners sparen voor een eigen initiatief. Mensen gaan langs de deuren of zamelen op creatieve manieren cheques in. Zo gaan buurtinitiatieven leven en ontstaat er meer contact tussen inwoners. Als voorwaarde stellen we dat de waardecheques alleen kunnen worden verzilverd als het past binnen de GALA-doelen. De ervaring elders leert dat per keer ongeveer de helft wordt verzilverd. De coördinatie voor het ontwikkelen van de website, beoordeling en PR brengen wij onder bij één van onze subsidiepartners.

Gezonde omgeving

We gaan de komende tijd meer kijken naar combinaties van de portefeuilles: cultuur, sport, bewegen, gezondheid. Om van daaruit het gebruik van buitenruimte te stimuleren.

Het Sociaal Domein heeft sinds 2022 een plek aan de Omgevingstafel. In dit overleg waarbij de initiatief nemende inwoners aanwezig mogen zijn, worden plannen besproken die niet automatisch passen binnen de regels van een bestemmingsplan. Het kan ook gaan om plannen waarbij meerdere vakgebieden betrokken zijn, waarbij het handig is om te weten wat de gemeente vindt van die plannen voordat er een officieel traject wordt gestart. Voorbeelden kunnen zijn de (ver)bouw van een woning, een andere invulling voor een bedrijfspand of de aanleg van een speeltuin door burens. Tijdens het Omgevingstafeloverleg toetsen meerdere specialisten van de gemeente samen het inwonersinitiatief op haalbaarheid. Daarvoor gebruiken wij ons beleid en regelgeving. De Omgevingstafel geeft een advies over het ingediende plan.

Er wordt uitvoering gegeven aan het Speelruimteplan: 'Samen naar buiten in Oude IJsselstreek', spelen bewegen en ontmoeten voor jong en oud (2022). Het speelruimtearsenaal wordt vernieuwd en krijgt meer variatie. Ook zullen de speelruimte toegankelijker worden gemaakt voor mensen met een beperking en ouderen. De sportmogelijkheden worden met Helpgewoon Buurtsport verbreed, zodat niet alleen 'balletje trappen' mogelijk is, maar ook Urban Sports of een *bewegtuin* voor ouderen, zodat speeltuinen nog meer een ontmoetingsplek kan zijn voor 0-99 jarigen. De gemeente gebruikt een basisbudget (structureel) om 85 speelruimten verspreid over de gemeente te onderhouden en een impulsbudget (incidenteel) voor het omvormen van speelruimte naar de nieuwe ambities. Er zijn inmiddels vier beweegtuinten gerealiseerd in de plaatsen Terborg, Ulft, Silvolde en Varsseveld.

Ouderen hebben baat bij *op hen afgestemde fysieke beweegroutes*. Landelijk spreekt men ook wel van KWIEK beweegroutes. Wij werken tot dusverre met QR-FIT beweegroutes. Naast beweegtuinten gaan we voor ouderen in onze gemeente QR-FIT beweegroutes voor ouderen aanleggen.

Onze gemeente gaat verkennen hoe regionaal kan worden aangesloten op het Schone Lucht Akkoord (SLA). Het SLA is een akkoord tussen het Rijk, provincies en gemeenten om de *luchtkwaliteit* in Nederland blijvend te verbeteren. De eerste handtekening werd gezet in januari 2020 en inmiddels hebben alle 12 provincies getekend. Het plan 'Oude IJsselstreek klimaatbestendig: Klimaatagenda 2022-2026' is een klimaatadaptatieplan. Het klimaat verandert en weersomstandigheden worden extremer. Dit zullen we merken in zowel onze vijftien woonkernen als op het platteland. We krijgen vaker te maken met extreme neerslag, hittegolven, lange periodes van droogte en grotere fluctuaties in de rivieren.

Als we de gemeente Oude IJsselstreek veilig, leefbaar en aantrekkelijk willen houden voor toekomst, moeten we onze leefomgeving zodanig inrichten dat we ons voldoende kunnen weren tegen de weersextremen: de gemeente wenst *klimaatbestendig* te zijn. Daarmee kunnen we ook op gebieden als wonen en werken een positieve en integrale bijdrage leveren aan positieve gezondheid. Hieruit volgt dat er naast het nationaal hitteplan ook uitvoering wordt gegeven aan een *lokaal hitteplan* wanneer nodig, zodat ouderen en kinderen sterk en gezond blijven.

In dit kader verwachten wij ook de effecten van de nieuwe Omgevingswet die ingaat op 1 januari 2024. De wet staat vooral voor een nieuwe manier van denken en doen in de gebiedsontwikkeling. In plaats van vraagstukken over de fysieke leefomgeving per sector te benaderen, biedt de omgevingswet de mogelijkheid om integraler en met meer samenhang ons werk te doen. Deze gebiedsgerichte, integrale aanpak is broodnodig voor de grote opgaven waar we voor staan op het terrein van woningbouw, verduurzaming van de energie, infrastructuur, landbouw en natuur. Voor advies over het inrichten en behouden van een gezonde leefomgeving in relatie tot ruimtelijke plannen, maken we gebruik van de diensten van medische milieukunde van de GGD Noord- en Oost-Gelderland.

Sportstimulering wordt verder beschreven in paragraaf 3.3.

Gezondheidsverschillen

We vragen van alle domeinen dat zij in hun werkwijze aandacht hebben voor het effect op gezondheidsverschillen. Daarbij is het streven dat zij benoemen hoe zij bijdragen aan het terugdringen van gezondheidsverschillen. Dit kan

door zich te richten op differentiatie, (gezondheids)vaardigheden en toegang van diensten (health and equity in all policies).

3.2A Gezond en kansrijk opgroeien

We zien graag dat meer kinderen (a) een gezonde start hebben, (b) alle jeugdigen kansrijk opgroeien, (d) meer kinderen en jongeren bewegen en doen aan cultuur en (d) dat meer inwoners beter rond kunnen komen.

Gezonde start

Het is van belang, dat er uiterlijk in 2024 een start wordt gemaakt met regionale ketenaanpak. Kansrijke Start. Hierbinnen vindt regelmatig een gezamenlijke weging plaats welke doelgroepen, type interventies en geografische gebieden de meeste aandacht verdienen.

Kansrijke Start bestaat uit drie actielijnen: een actielijn vóór de zwangerschap, tijdens en na de zwangerschap. Onze aandacht gaat uit naar een toename van aanstaande kwetsbare ouders, die goed voorbereid starten met hun zwangerschap. We richten ons daarbij ook op minder ongeplande en onbedoelde zwangerschappen in kwetsbare gezinnen. Tijdens de zwangerschap willen we beter medische en sociale problemen signaleren en na de geboorte willen we dat meer kwetsbare ouders zijn toegerust voor het ouderschap en opvoeding.

Wij werken veel met het laagdrempelige programma Nu Niet Zwanger (NNZ). NNZ is een erkende aanpak, die wij integreren in de werkwijze van al onze gecontracteerde zorgpartners. Het is daarom nodig om het aantal *aandachtsfunctionarissen* dekkend te laten zijn. De aanstaande en/of jonge ouders ondersteunen wij zo door bewuster te worden van hun kinderwens, zodat zij daar meer regie op kunnen voeren. Hiervoor bieden wij voorlichting

in de preconceptiefase en prenatale fase. De aandachtsfunctionarissen zijn ook nodig tegen de achtergrond van de andere twee actielijnen. Met name kwetsbare ouders zouden in de eerste duizend dagen van hun kind goed begeleid moeten worden. Indien nodig zal omwille van maatwerk worden ingezet op erkende interventies.

Opgroeien, beweging en cultuur

Cultuureducatie is onmisbaar voor de vorming van jonge mensen tot kritische volwassenen. Onze cultuurnota beschrijft dit onder 'Pijler 1'. We vinden het van groot belang dat alle kinderen in aanraking komen met cultuur. Door cultuur te integreren in het curriculum van het onderwijs, zorgen we ervoor dat kinderen die van huis uit niet worden grootgebracht met cultuur, dit wel meekrijgen op school. Dat betekent dat er op zoveel mogelijk scholen sprake moet zijn van cultuuraanbod of integratie van cultuur binnen andere vakken.

De ouderbetrokkenheid stimuleren wij in de breedte waar kinderen en jongeren actief zijn en dan met name in de minder kansrijke gebieden.

Het stimuleren van *sport en beweging* komt terug onder paragraaf 3.3

Rondkomen

Financiële onzekerheid kan veel stress veroorzaken bij ouders, in families of sociale netwerken. Daarom moeten alle inwoners met financiële zorgen de gelegenheid krijgen om passende ondersteuning te ontvangen.

3.2B Uitvoering en samenwerking

GALA-SPUK-onderdelen:

2. Brede Regeling Combinatiefuncties (structureel)
4. Kansrijke Start (structureel)
5. Mentale gezondheid (t/m 2025)
9. Opgroeien in een Kansrijke Omgeving en Vroegsignalering Alcoholproblematiek (t/m 2025)
10. Versterken Sociale Basis (t/m 2026)
12. Eén tegen eenzaamheid (t/m 2025)

Gezonde start

De gemeente bouwt verder met de lokale en regionale coalitie Kansrijke Start. Voor de uitbreiding van NNZ worden voldoende *aandachtscoördinatoren* geworven door onze gecontracteerde zorgpartners. We spreken dit af in onze eerstvolgende kwartaalgesprekken (accountgesprekken). De participatie van de doelgroep in ondersteuningsaanbod wordt bevorderd op diverse manieren die zoveel mogelijk maatwerk bieden.

We noemen hier ook 'centering pregnancy' en 'parenting'. Deze worden op dit moment nog niet aangeboden. Het zijn relatief nieuwe erkende vormen van zwangerschaps- en consultatiebureauezorg, waarbij (aanstaande) ouders ondersteuning en begeleiding krijgen in een groep. Binnen de groepsbijeenkomst is niet alleen ruimte voor de gewone medische controles, maar ook voor gesprekken over leefstijlkeuzen, voorbereiding op het ouderschap, voeding, slaapproblemen, vaccinatie en dergelijke. De deelnemers leren van elkaars inzichten en ervaringen. Ouders en zorgverleners worden zo partners in de opvoeding. We onderzoeken welke partner dit aanbod kan gaan uitvoeren.

De prenatale (groeps-)voorlichting blijven wij onderhouden. Dit zijn maandelijkse regionale avondbijeenkomsten welke ingevuld worden door een team van verloskundige eerste lijn, verloskundige tweede lijn, een gynaecoloog en kraamzorg.

We blijven ook inzetten in op prenatale huisbezoeken en geven verder uitvoering aan het basispakket Jeugdgezondheidszorg via Yunio. De GGD biedt het basispakket als het gaat om 4-18 jaar jarigen.

De cursus 'OuderTeam' bereidt aankomende ouders samen voor op het ouderschap. De pilot wordt eind 2023 door Yunio geëvalueerd. Bij goed gevolg kan deze worden toegevoegd aan ons lokale aanbod. Homestart heeft een aanbod van ervaren opvoeders, die op vrijwillige basis ouders met opvoedvragen ondersteunen.

Het project 'Zwanger en Gezond' is een leefstijlprogramma waarbij een gezonde start van de baby in een gezonde omgeving centraal staat. Binnen dit leefstijlprogramma werken deelnemers aan bewustwording van hun leefstijl en

aan persoonlijke doelstellingen op het eigen niveau. Het is een samenwerking tussen Verloskundigenpraktijk Ulft en Helpgewoon Buurtsport. Daarnaast hebben andere sport- en zorgprofessionals ook een belangrijke rol, wat samen een vast team aan professionals vormt.

Opgroeien en cultuureducatie

'Young & Kids' helpt jonge (aanstaande) moeders en vaders een zelfstandig bestaan op te bouwen. De opvoeding van hun jonge kind en uiteindelijk de zoektocht naar geschikt werk of een opleiding staan daarbij voorop. Dit aanbod van Yunio is vooral gericht op jonge moeders (15-25 jaar).

We investeren in 'VoorZorg'-trajecten voor jonge moeders. Dit is een beperkte groep. Het gaat gemiddeld om vijf moeders per jaar. Als een vrouw voor de eerste keer zwanger is, is ondersteuning fijn, helemaal als je nog jong bent. 'VoorZorg' is een programma voor vrouwen tot ongeveer 25 jaar, die zwanger zijn van hun eerste kind en weinig of geen opleiding hebben genoten. Soms is er sprake van middelengebruik of zijn er psychosociale problemen. De aanstaande moeders krijgen verpleegkundige ondersteuning tijdens de zwangerschap en bij de verzorging en opvoeding, totdat het kind 2 jaar oud is.

'Infant Mental Health' (IMH) wordt aangeboden door Jeugd GGZ van GGNet. GGNet specialiseert zich in de ondersteuning van kinderen van -9 maanden tot 5 jaar en hun ouders die elders onvoldoende geholpen worden of bij wie het behandelproces stagneert.

Door middel van IMH heeft de professional oog voor het samenspel tussen omgeving, biologische factoren en de ouder-kindrelatie. Hij kijkt breed naar het ontwikkelingsverloop van het kind, de ouder en anderen. Hij heeft aandacht voor de kwaliteit van de verschillende relaties in een systeem, als ook hoe deze relaties fysiologische kenmerken als verhoogde arousal beïnvloeden tot aan sociaal-emotionele factoren en gezondheid. Hoe eerder er gewerkt wordt aan de relatie (hechting) tussen ouder en kind, hoe meer de kans afneemt dat het kind later ook psychische of psychiatrische problemen ontwikkelt. Dit beperkt eventuele gevolgschade bij het kind.

'Integrale Vroeghulp' (IVH) van de organisatie Mee, is tijdige hulp aan kinderen van 0 tot 7 jaar en te vroeg geboren kinderen. IVH wordt ingezet bij vragen over ontwikkeling of gedrag en wordt gegeven aan kind en ouder/verzorger.

We verkennen de inzet van #OPLADERS in kwetsbare gebieden. #OPLADERS zijn mensen in de buurt. Samen met het eigen netwerk vormen zij als het ware het 'dorp' om het gezin heen. De vader met een kind op de basisschool, de moeder langs de lijn van het voetbalveld. Maar ook de burens van vier deuren verderop of iemand in de buurtWhatsAppgroep. Ze kunnen helpen om de balans te houden in het drukke bestaan. Door eens iets over te pakken, te regelen of op te vangen. Yunio coördineert dit project.

'Inhuis steungezinnen', eveneens van Yunio, is een vrijwilligersproject. Een steungezin biedt gewoon een kopje thee na school of helpt bij samen knutselen. De kinderen draaien een paar uur per week mee in het steungezin en kunnen zich zo positief blijven ontwikkelen. Uitgangspunt is maatwerk: wat heeft jouw gezin nodig en wat kan de vrijwilliger bieden?

We geloven in voorschoolse educatie (VVE). Wanneer het consultatiebureau heeft geconstateerd dat een kind een achterstand in de(taal)ontwikkeling heeft komt deze in aanmerking voor extra dagdelen VVE vanaf 2 jaar. Het consultatiebureau geeft een indicatie voor deze extra dagdelen af.

We beginnen vanaf september 2023, gedurende het schooljaar 2023-2024 een gebiedsgerichte pilot op zes scholen met *ouderconsulenten* in de plaatsen Gendringen, Silvolde, Terborg, Ulft en Varsseveld. De *ouderconsulenten* hebben als taak ouders te betrekken bij de ontwikkeling van hun kind thuis, op school en in hun vrije tijd. Zij hebben ook een duidelijke adviesfunctie bij het vinden van ondersteuning in het Sociaal Domein.

Om de kwaliteit van het cultuuronderwijs op basisscholen te verbeteren werken scholen en culturele instellingen sinds 2013 samen aan het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit. Het penvoerderschap wordt gevoerd door Cultuur Oost. De stichting KiCK ontwikkelt en organiseert het programma voor gemeente Oude IJsselstreek. Alle basisscholen in de gemeente Oude-IJsselstreek werken al geruime tijd nauw samen op het gebied van cultuureducatie. Cultuurcoördinatoren van deze basisscholen maken deel uit van een netwerk aangestuurd door Stichting KiCK. De *cultuurcoach* werkt nauw samen met Stichting KiCK en organiseert jaarlijks o.a. het cultuurmenu voor alle basisscholen. Deze scholen conformeren zich aan het jaarlijks programma waarvoor in het convenant

Cultuur afspraken zijn vastgelegd. Hierdoor is het mogelijk de scholen een palet aan kwalitatief goede activiteiten aan te bieden.

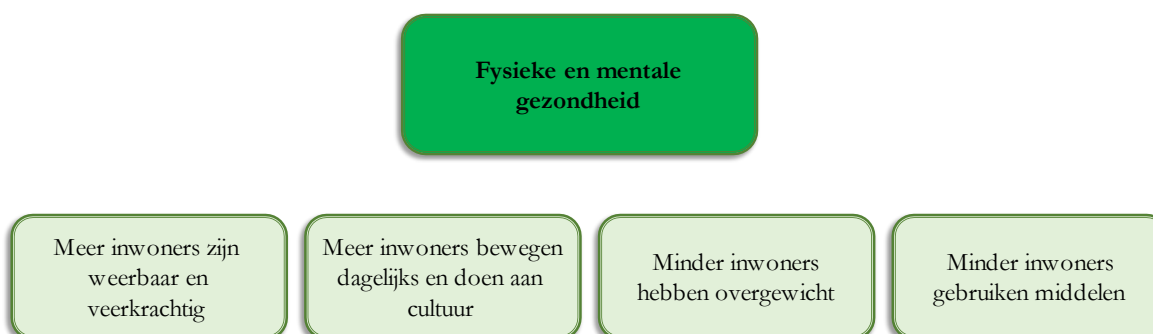
In dit kader wordt onderzocht hoe ook Natuur- en Milieu Educatie (NME) blijvend kan worden gestimuleerd.

Rondkomen

In 2024 gaan wij de minimaregelingen met betrokken instanties vereenvoudigen. Niet rond kunnen komen veroorzaakt veel stress en kan een stapeling van problemen veroorzaken voor met name kwetsbare huishoudens. Hoe eenvoudiger de regelgeving rondom minima hoe beter. De gemeente Oude IJsselstreek kent een aantal regelingen om mensen met een minimuminkomen te ondersteunen: Bijzondere bijstand, Zorgverzekering voor mensen met een laag inkomen, Participatietoeslag dan wel individuele Inkomstenstoeslag, Kindpakket, Meedoenregeling, Kwijtschelding voor afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Eventuele kwijtschelding voor de waterschapsbelasting vindt door GBLT plaats. Als professional of vrijwilliger in de schuldhulpverlening zijn medewerkers van de gemeente Oude IJsselstreek bereikbaar voor advies op de thema's: minimabeleid, kwijtschelding gemeentelijke belastingen en bijzondere bijstand. Ook is de WMO-consulent en schulddienstverlening van Stadsbank Oost-Nederland beschikbaar voor advies. In dit verband biedt ook ons participatiebedrijf *STOER* belangrijke ondersteuning aan de inwoner met financiële zorgen.

3.3A Fysieke en mentale gezondheid

Voor de derde opgavelijn stimuleren wij (a) een toename van weerbare en veerkrachtige inwoners. Zij mogen (b) dagelijks meer sporten of bewegen en aan cultuur doen en (c) afnemen in overgewicht. (d) Het middelengebruik per inwoner zal moeten dalen.

Veerkracht

In 2024 richten wij ons op afname van de kans op suicide met extra aandacht voor de jongeren en jongvolwassenen. Kinderen van gezinnen waar een grote zorgvraag ligt bij ouders of andere gezinsleden zullen ondersteund moeten worden. School is onmiskenbaar een belangrijke plaats waar signalen naar boven kunnen komen. De schoolomgeving van een kind faciliteren wij om deze signalen te herkennen.

Sport, beweging en cultuur

Sporten is gezond. Bewegen is gezond. Het is voor ieders gezondheid essentieel om lichamelijk genoeg te bewegen. Daarom hebben wij de ambitie om iedereen in onze gemeente die kans te geven, maar nog niet iedereen maakt daar gebruik van. Er mogen meer mensen regelmatig gaan bewegen.

Dit houdt volgens de beweegrichtlijnen van de Gezondheidsraad in:

- minstens 150 minuten per week aan matig intensieve inspanning, zoals wandelen en fietsen, verspreid over diverse dagen. Langer, vaker en/of intensiever bewegen geeft extra gezondheidsvoordeel.

- Minstens tweemaal per week spier- en botversterkende activiteiten; voor ouderen gecombineerd met balansoefeningen.

Het percentage inwoners 65+ dat voldoet aan de beweegrichtlijn is in 2025 minimaal 36% (nu 35,6%, bron: infographic kenniscentrum sport en bewegen). Wij willen dit cijfer stabiliseren. Hetzelfde geldt min of meer voor het percentage inwoners dat lid is van een sportbond. Deze blijft in 2025 minimaal gelijk aan het niveau 2021, te weten 27,3%. Bron: KISS rapportage. Er is namelijk een dalende trend, die wij willen tegenhouden.

Zie voor cultuur paragraaf 3.1.

Overgewicht

Het aantal volwassenen met overgewicht willen wij zien dalen van 57,2% in 2020 naar 52,0% in 2026. We zetten daarom in op minder overgewicht bij kinderen. Het aantal 13-/14-jarigen met overgewicht of obesitas daalt van 17% in 2022 naar 15% in 2026.

Middelengebruik

Het drugspreventiebeleid is deels geborgd in regionale contractafspraken met Iris Zorg en eventuele aanvullende (lokale) afspraken in het kader van vroegsignalering alcoholproblematiek (i.s.m. GGD en verslavingszorg). We onderzoeken ook in hoeverre dit mee kan worden genomen bij de ontwikkeling van het Regioplan IZA en de inzet van de IZA-SPUK.

Het stimuleren van een Rookvrije Generatie is deels belegd in Achterhoek Rookvrij en heeft lokaal een koppeling met lokaal gezondheidsbeleid.

3.3B Uitvoering en samenwerking

GALA-SPUK-onderdelen:

1. Lokaal Sportakkoord (structureel)
2. Brede Regeling Combinatiefuncties (structureel)
3. Terugdringen Gezondheidsachterstanden (structureel)
5. Mentale Gezondheid (t/m 2025)
6. Aanpak overgewicht en obesitas (t/m 2025)
8. Leefomgeving (t/m 2025)
9. Opgroeien in een Kansrijke Omgeving en Vroegsignalering Alcoholproblematiek (t/m 2025)
10. Versterken Sociale Basis (t/m 2026)
13. Welzijn op Recept (t/m 2026)

Veerkracht

De toename van suïcide onder jongvolwassenen dringen wij terug door wijkgericht werken te integreren in de GGZ-behandeling en -begeleiding en door versterking van de sociale basis en het voorliggend veld. De samenwerking met het jongerenwerk is hierbij erg belangrijk. Er zal hiervoor in 2024 ook regionale afstemming plaatsvinden om afspraken te maken tussen gemeente, sociaal domein en het medisch domein.

Kinderen waarvan één of beide ouders een psychische aandoening heeft of verslaafd is, hebben het vaak zwaar. Het zorgen voor een familielid, in combinatie met opleiding, vrienden en hobby's is pittig, helemaal in deze tijd. GGNet Jong heeft oog voor hen en faciliteert zogeheten KOPP-groepen om deze kinderen/jongeren meer inzicht te geven in wat er in hen omgaat en in hun situatie. Voor jongeren waarvan de broer of zus relatief veel psychische of fysiek zorg nodig heeft van ouders, organiseert het GGNet Jong een Brussencursus.

Een mooie tijd op het voortgezet onderwijs, dat wenst elke ouder zijn of haar kind toe. De tijd in deze schoolfase is immers een heel belangrijke periode in het leven van een jongere. Soms kunnen er echter twijfels of zorgen zijn over de sociaal emotionele ontwikkeling. Dan kan de jeugdmaatschappelijkwerker (JMW'er) hulp bieden. Uit het gedrag van kinderen en jongeren kan vaak opgemaakt worden hoe het met ze gaat. Als hij of zij zich (opeens) anders gedraagt dan kan dat betekenen dat er iets aan de hand is. Misschien is er iets waar het kind/jongere last van heeft,

of is er iets wat hij/zij moeilijk vindt om mee om te gaan. Dat kan op school zelf zijn, maar ook thuis of in de buurt. Het bespreekbaar maken van moeilijk gedrag is één van de dingen waar het JMW goed in is. De JMW'er kan naar kinderen en ouders luisteren als er iets aan de hand is of als er zorgen zijn. Hij kan informatie en advies geven, onderzoeken wat de oorzaak van opvallend gedrag kan zijn en kortdurend hulp en/of steun bieden bij de aanpak van problemen. Het doel van het JMW is om kinderen en/of ouders die dat nodig hebben, in een zo vroeg mogelijk stadium hulp te bieden. De JMW'er helpt kinderen en ouders bij het leren van vaardigheden en biedt een luisterend oor.

Trajectcoaches in VO/MBO begeleiden overbelaste jongeren, versterkt de zorg- en begeleidings-component en ondersteunt de jongere, zijn familie en de docenten.

We stellen in 2024 een plan van aanpak op voor mentale Gezondheid met betrokken partners (Jongerenwerk, Buurtzorg Jong en JMW), waarmee *aandachtsfunctionarissen mentale gezondheid* kunnen worden gefaciliteerd.

'Welzijn op Recept' is een prachtig voorbeeld van integraal werken. Lokale huisartsenpraktijken, welzijnsorganisatie Sociaal Werk OIJ en de gemeente werken hierin goed samen. In de samenwerking tussen gemeente en Sociaal Werk Oude IJsselstreek ontwikkelen we voortdurend door op basis van ervaringen. In 2023 vindt een tussenevaluatie plaats.

Sport, beweging en cultuur

Het huidige aanbod van Helpgewoon Buurtsport wordt met uitbreiding van diensten aanbesteed in 2025. We verwachten met deze nieuwe aanbesteding de GALA-doelen sterker te kunnen borgen.

Buurtsportcoaches worden op meerdere gebieden ingezet. Hun rol wordt breder. Om die reden vinden wij het belangrijk hun rol te gaan versterken.

Voorbeelden van sportactiviteiten, die op kinderen zijn gericht: Sjors Sportief en Sjors Creatief (cultuur), Nijntje beweeglessen en Slimmer Kids.

Ondernemers die zich hebben aangesloten bij 'Fit Veur Altied' krijgen inzicht in hoe zij sport en bewegen kunnen inzetten voor hun werknemers om het verzuim te verlagen en de samenwerking te verhogen. Daarnaast wordt ernaar gestreefd dat ondernemers op structurele basismaatregelen treffen en condities creëren om de gezonde leefstijl binnen hun bedrijf maximaal te bevorderen.

Max Vitaal is een stimuleringsprogramma, speciaal voor senioren. Het laat 55-plussers op een toegankelijke manier kennismaken met het complete sport- en cultuuraanbod in de regio. Met als belangrijkste doel: hen aanmoedigen lichamelijk en geestelijk fit en actief te blijven. Voor meer over cultuur zie paragraaf 3.1.

Overgewicht

We breiden de GLI uit voor volwassenen. Zoals eerder beschreven is een GLI is een programma voor mensen met overgewicht of obesitas. Een GLI helpt mensen bij een gedragsverandering. Het is voor mensen met overgewicht of obesitas belangrijk om een gezonde leefstijl te bereiken en vooral te behouden.

In 2024 actualiseren wij in relatie met onze regio de lokale Gezondheidsagenda.

In 2023-2024 richten wij de ketenaanpak 'Kind naar gezonder gewicht' in. Wij verwachten hiervoor een coördinator te moeten vrijmaken en buurtsportcoaches in te zetten. We trekken hierin op met JOGG. JOGG stond eerst voor 'Jongeren op Gezond Gewicht,' maar omvat tegenwoordig veel meer. JOGG streeft naar een 'leefstijltransitie' van ongezond naar gezond leven. JOGG wil de dat welvaartsziekten als overgewicht en obesitas geen kans meer maken. Daarom is nu landelijk besloten dat JOGG staat voor 'Gezonde jeugd, gezonde toekomst'. Samen met JOGG streven we in de ketenaanpak naar de 'leefstijltransitie'. Hiervoor hebben we draagvlak nodig, ideeën, strategieën, experimenten en tijd. We zetten daarom in 2024 in op een JOGG-regisseur.

Bij de netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht, zoals beschreven in het 'Landelijk model ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas' staan het kind en de samenwerking tussen het zorg- en sociaal domein centraal. Overgewicht of obesitas is aanleiding om in gesprek te gaan. Vanuit daar kijken we naar achterliggende oorzaken, de huidige situatie en ondersteuning van het kind en gezin. Vaak staan onderliggende problemen een

gezonde leefstijl in de weg. Denk bijvoorbeeld aan psychische en psychosociale factoren of problemen in het gezin als gevolg van schulden of werkloosheid. Voor een duurzame verandering is daarom meer nodig dan alleen ondersteuning gericht op voeding, beweging en slaap.

Middelengebruik

We nemen deel aan de landelijke campagnes Stoptober, IkPas en NIX18. 'Helder op School' in het VO is een meerjarig Evidence Based programma uitgegeven door het Trimbos instituut. Het programma behandelt de thema's rondom alcohol, roken en drugs. 'Helder op School' is gebouwd op vier pijlers en richt zich op: beleid & regelgeving, signaleren & begeleiden, ouderparticipatie en lessen voor leerlingen. We zetten stevig in op implementatie van Helder op School en ernaar om eind 2026 dit programma op elke school te laten draaien.

We stimuleren op basis van ons omgevingsplan een Rookvrije (kind)omgeving. Deels is dit regionaal belegd via het programma Achterhoek Rookvrij. Lokaal gebeurt dit in samenwerking met de gezonde schooladviseur, verslavingszorg en huisartsen.

In 2023 is parallel aan de brede SPUK-regeling onze aanvraag gehonoreerd om mee te doen aan een programma 'Rookvrij Leven voor Iedereen'. Dit programma zetten wij in voor delen in Terborg: (a) versterking van het gesprek over een rookvrij leven; (b) versterking van de toeleiding naar Stoppen met Rokenzorg (SMR-zorg) en (c) Inzicht in een beter passende SMR-zorg.

Vanuit het GALA bezien is dit een interessant project, omdat het integraal wordt benaderd. Het is gericht op het terugdringen van gezondheidsachterstanden door tijdens de uitvoering in blijvend contact met de inwoner bij te stellen zodat het de effectiviteit van de inzet vergroot.

Dit doen wij onder regie van de GGD en in samenwerking met, woningcorporatie Wonion, Sociaal Werk OIJ (die sleutelpersonen heeft met goede contacten in de Turkse doelgroep), BuurtZorg Jong met jongerenwerkers (o.a. met een Turkse achtergrond), Wijkmanager Huisartsenzorg en Huisartsen en praktijkondersteuners (HAP Borgse Huis en HAP IJsselpoort), de gebiedsmakelaar, IrisZorg preventie (Iris in de Buurt) en de SMR-leefstijlcoach.

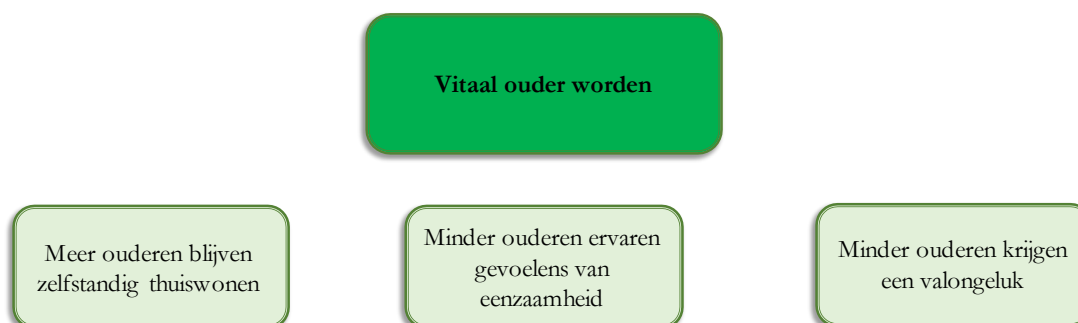
Ook Kulturhus De Rietborgh biedt mogelijkheden voor samenwerking. Het is een laagdrempelige ontmoetingsplek voor iedereen uit de buurt. In De Rietborgh zitten onder andere Zozijn (dagbesteding voor mensen met een beperking, Kindcentrum voor kinderen waarbij de ontwikkeling niet vanzelf gaat), Yunio, Humankind (kinderopvang), Basisschool Dynamiek. Verschillende sportaanbieders maken gebruik van de bijbehorende sporthal. *Ervaringsdeskundigen* hebben we nog niet in ons team. Via bovengenoemde partners hebben we een breed netwerk tot onze beschikking waarin we deze vraag uit kunnen zetten. De keus voor ervaringsdeskundigen zal ook afhankelijk zijn van onze gekozen doelgroep(en) (bijv. 'ouders met kinderen', de Turkse doelgroep en jongeren).

We maken in 2023 een start met het programma met wijkverkenning en teamvorming. In 2024 hebben wij een voor Terborg passende aanpak gevonden. In de tweede helft van 2024 gaan we starten met de uitvoeringsfase, kijken wat er werkt en bijsturen. Vervolgens zullen we in 2025 borgen wat werkt.

We kiezen voor Vroegsignalering Alcoholproblematiek in plaats van het Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO). Het Trimbosinstituut heeft namelijk beperkt ruimte om gemeenten met OKO te ondersteunen (voorlopig maximaal 65 gemeenten). Vroegsignalering Alcoholproblematiek werken we verder uit met Iriszorg.

3.4A Vitaal ouder worden

We faciliteren ouderen om (a) meer zelfstandig thuis te blijven wonen. We vinden, dat (b) minder ouderen gevoelens van eenzaamheid moeten hebben en (c) minder ouderen een valongeluk moeten krijgen.

Langer thuis

'Samen Sterker Thuis' gaat in 2024 300 inwoners helpen naar een leven zo lang mogelijk onafhankelijk van zorg en ondersteuning. Wijkverpleegkundigen en Wmo-consulenten werken met elkaar in één team. Dit team ondersteunt op een veilige en prettige manier inwoners van 65 jaar of ouder die thuis wonen en een hulpvraag hebben bij het dagelijks functioneren, of deze verwachten te krijgen. Het gaat uiteindelijk om het vergroten van de zelfredzaamheid. Ook kijkt het team familie, vrienden of kennissen iets kunnen betekenen. Daarnaast agenderen we ook gezonde voeding en ondervoeding bij ouderen. In de praktijk zien we dat inwoners, na de ondersteuning van Samen Sterker Thuis, minder een beroep doen op de gangbare zorg en hulp en daardoor zelfredzaam blijven.

Eenzaamheid

Onze ambitie is om het aantal eenzame 65+ te laten dalen van 48,8% (2020) naar 43,8% (2026).

Vallen

Het is algemeen bekend, dat ouderen relatief vaak vallen. Dit is allereerst erg vervelend voor de oudere zelf en hun directe omgeving. De herstelperiode kan lang duren en is kwetsbaar. Daarnaast zorgen de kwetsuren, gezien de vergrijzing, een toenemende druk op ons gezondheidssysteem. We willen daarom het aantal valongelukken met ziekenhuisopnames bij 65-plus laten dalen van 103% in 2019 naar 93% in 2026 per 10.000 inwoners).

3.4B Uitvoering en samenwerking

GALA-SPUK-onderdelen:

2. Brede Regeling Combinatiefuncties (structureel)
5. Mentale gezondheid (t/m 2025)
7. Valpreventie (structureel)
9. Opgroeien in een Kansrijke Omgeving en Vroegsignalering Alcoholproblematiek (t/m 2025)
10. Versterken Sociale Basis (t/m 2026)
11. Mantelzorg (structureel)
12. Eén tegen eenzaamheid (t/m 2025)

Langer thuis

De gemeentelijke visie Wonen en Zorg 55+ die eind 2021 is vastgesteld, is gericht op zorgzame buurten en wijken, het vergroten van aanbod van woon(zorg)vormen voor ouderen en het versterken zelfredzaamheid en eigen regie. Het actieplan voeren wij verder uit. Wat betreft gezonde voeding en ondervoeding bij ouderen trekken wij samen op met diëtisten, voedingscoaches en met de seniorenbonden en verenigingen.

De netwerkorganisatie 'Samen Sterker Thuis' ondersteunt de oudere om op een veilige en prettige manier, langer zelfstandig te kunnen blijven wonen. De aanpak is er in principe voor mensen van 65 jaar of ouder die thuis wonen en een hulpvraag hebben bij het dagelijks functioneren, of deze verwachten te krijgen. Samen Sterker Thuis geeft uitvoering aan het domeinoverstijgend organiseren van het principe: "Ondersteun inwoners zodat zij zichzelf kunnen helpen en van betekenis kunnen zijn voor elkaar." De werkwijze is gebaseerd op het concept van positieve gezondheid. Samen Sterker Thuis ondersteunt en stimuleert de inwoners in hun ontwikkeling naar een leven zo onafhankelijk mogelijk van ondersteuning en zorg. Daarbij hoort dat Samen Sterker Thuis ook organiseert dat er goede zorg en ondersteuning ingezet kan worden als dat nodig is. Het is van belang dat de inwoner hun mogelijkheden en kansen gaan benutten, zodat zij een gelukkiger en betekenisvol leven kunnen leiden. Wijkverpleegkundigen en Wmo-consulenten werken met elkaar in één team. Zij krijgen vanuit de samenwerkende organisaties de ruimte om te doen wat nodig is voor u als inwoner. 'Samen Sterker Thuis' is een samenwerkingsverband van de zorgorganisaties Azora en Sensire en de gemeente Oude IJsselstreek.

Inwoners met dementie horen erbij. Dit hebben we beschreven in de gemeentelijke aanpak 'Mensen met dementie tellen mee in Oude IJsselstreek! Plan van aanpak dementievriendelijke gemeente 2021-2024. We willen een dementievriendelijke samenleving zijn waarin mensen met dementie op een prettige wijze en zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. In een dementievriendelijke samenleving kunnen mensen met dementie op een zinvolle wijze mee (blijven) doen aan de samenleving.

Met het project 'Heerlijk thuis in huis' helpt de gemeente de 55-plusser die eigenaar is van een koopwoning op weg, zodat hij of zij veilig, duurzaam en comfortabel langer zelfstandig kan wonen. Een gratis gesprek met een wooncoach helpt om meer inzicht te krijgen in de woonwensen en de mogelijkheden. De wooncoach denkt goed mee op thema's als veiligheid (inbraak- en brandveiligheid), sociale veiligheid (Hoe gaat de bewoner om met verkopers aan de deur?), hulpmiddelen voor valpreventie, hoe blijft de bewoner fit?, enzovoorts. Hiervan kan een overzichtelijk rapport worden opgesteld.

Eenzaamheid

Zoals eerder genoemd in 1.2 vinden we SeniorenSosen belangrijk. Hier blijven we op inzetten en waar kan uitbreiden.

Vallen

Qua valpreventie schalen wij op met cursussen en het inrichten van de ketenaanpak. Hiervoor zal de opdracht aan Helpgewoon Buurtsport in 2023-2024 worden uitgebreid. We zetten in op bewezen effectieve interventies. We dragen bij aan een in te richten regionale ketenaanpak, die versterkend werkt voor de lokale aanpak. Te denken valt aan informatievoorziening, onderzoek en monitoring.

4. Ondersteunende onderdelen

In deze paragraaf geven wij invulling aan de kennis- en adviesfunctie van de GGD en de coördinatie van de regionale aanpak.

GALA-SPUK-regelingen:

14. Versterking kennis- en adviesfunctie GGD (t/m 2025)
15. Coördinatiekosten regionale aanpak (t/m 2025)

4.1 Kennis- en adviesfunctie van de GGD

Een stevige kennisinfrastructuur is belangrijk om nu en in de toekomst goed onderbouwde (beleids)keuzes te kunnen maken. Dit gebeurt op basis van prioriteren, meten en continue verbeteren. GGD'en hebben van oudsher een belangrijke rol als kennis- en adviespartner in het publieke domein. Daaronder vallen taken als dataverzameling, het verschaffen van inzicht in de gezondheidssituatie van de bevolking en advisering over de inzet van (effectieve) interventies (p. 42, GALA).

Om haar regionale kennis- en adviesfunctie te versterken vraagt GGD NOG met nadruk om een sterk opdrachtgeverschap vanuit gemeenten. GGD NOG krijgt de opdracht om inzicht te bieden in de gezondheidssituatie in de gemeente(n) en de situatie te duiden door middel van een interactief dashboard. Hierbij kan gedacht worden aan:

- a. (meer) inzicht geven in de gezondheidssituatie op (sub)-regionaal, gemeente, wijk- en buurtniveau.
- b. dynamisch weergeven van regionale en lokale data (bijvoorbeeld door middel van doorontwikkeling van Kompas Volksgezondheid).
- c. (nog meer) verbinden van monitordata met data uit andere domeinen d.m.v. GERDA.
- d. ontwikkelen en weergeven van (standaard)set van indicatoren voor het monitoren van:
  - de voortgang van de uitvoering van de ketenaanpakken
  - de (domeinoverstijgende) samenwerking van partijen
  - de impact van de ketenaanpakken (bijv. gezondheidseffecten, verkleinen gezondheidsverschillen).
- e. Duiding van/bij data om zo te komen tot een continu verbeterproces (tijdige bijsturing mogelijk maken).

4.2 Coördinatie van de regionale aanpak

Dit onderdeel van de brede SPUK geeft een impuls aan de bestaande regionale samenwerking in de Achterhoek. Voor 2023 ligt de focus op gemeentelijke afstemming en deelname aan:

- de ontwikkeling van de GALA plannen van aanpak
- het opstellen van het IZA Regiobeeld
- de voorbereidingen van de inrichting van de ketenaanpakken met een extra inzet vanuit gemeenten voor regionale afstemming i.s.m. zorgverzekeraar Menzis en maatschappelijke partners als GGD NOG, Achterhoek in Beweging, Proscop, Huisartsorganisaties, Yunio en (eerstelijns) organisaties
- het opstellen van het IZA-Regioplan in samenspraak met zorgverzekeraar Menzis, zorgpartijen, maatschappelijke partners en (een vertegenwoordiging van) inwoners, patiënten en professionals
- het bepalen van de inzet van de IZA-SPUK in 2023 op basis van de IZA werkagenda VNG en het opstellen van een begroting voor de aanvraag 2024
- het opstellen van de regionale werk- en mandaatstructuur in samenspraak met de Achterhoekse gemeenten en zorgverzekeraar Menzis

Voor 2024 en verder staat de (door-)ontwikkeling en inrichting van de regionale preventieinfrastructuur in samenwerking met zorgverzekeraar Menzis centraal. De gemeenten bepalen onderling en in samenspraak met zorgverzekeraar Menzis, relevante zorgpartijen en maatschappelijke partners de verdere benodigde invulling voor

deelname aan het regionale proces, met specifieke aandacht voor het verder vormgeven en uitvoeren van het Regioplan en in het bijzonder het onderdeel Gezond Leven en Preventie van het Regioplan met de inrichting van de ketenaanpakken en aanvullende afspraken over preventie en gezondheidsbevordering voor risicogroepen (regionale preventieafspraken).

5. Bewaking voortgang, samenhang en synergie

'Health in all policy's'. Daar staan wij voor. In deze paragraaf staat beschreven op welke wijze wij de voortgang bewaken en hoe samenhang en synergie wordt nagestreefd tussen uitvoering op de verschillende hoofdthema's en onderdelen.

Data

Wij zullen ons gemeentelijke GALA-gezondheidsindicatoren jaarlijks actualiseren. Met de GGD spreken we af met welke regelmaat het GALA-Kennisdocument wordt geactualiseerd. Beide bronnen kunnen reden geven tot bijsturing op ambtelijk niveau.

Collectieve bewustwording

In de inleiding hebben wij gewezen op het belang om met elkaar bewuster te worden van de mogelijkheden en veerkracht van onze gemeenschap. We zien het als een overheidstaak om inwoners meer mee te nemen in deze ontdekkingstocht door *in gesprek* te zijn over dit thema. Wij willen daarom meer (integraal) samenwerken.

Integraal samenwerken

Twee keer per jaar wordt er een *integrale GALA-afstemming* georganiseerd onder leiding van de gemeente: in maart en oktober. Hieraan nemen onze partners in het veld deel, die de opgave hebben om inwoners substantieel meer te laten participeren in hun werkwijze. De volgende domeinen zijn daarbij vertegenwoordigd: jeugd, gezondheid, sociaal domein, fysieke omgeving en onderwijs. De *participatiecoach* van de gemeente neemt ook deel evenals een vertegenwoordiging van de adviescommissie Sociaal Domein, de Jongerenraad en de VIE.

In het overleg van maart worden de ervaringen opgehaald van inwonersparticipatie en vooral welke informatie kan worden omgezet naar beleidsinformatie. Hiervoor maken wij gebruik van de methode 'reflexieve monitoring'. Deze methode wordt reeds toegepast in kwartaalgesprekken met partners. Op deze manier volgen we de transformatie: naar het hart van de beweging.

Door achter de cijfers naar de verhalen te luisteren zijn wij in staat om te volgen en daar waar nodig bij te stellen. Op basis van vertrouwen komen we tot het diepere gesprek en bespreken we samen de weg van de verandering. Hierbij hebben inwoners een rol omdat zij aan kunnen geven wat verandering in het sociaal domein hen brengt of juist niet. Dit is weer input om verder vorm te geven aan de uitgangspunten van de visie Sociaal Domein. We reflecteren onder andere op de effecten van het *platform van bewonersinitiatieven* en de waardecheques.

De opgehaalde informatie krijgt na weging een plek in de voorjaarsnota en wordt meegenomen in de begrotingsbesprekingen voor het volgende kalenderjaar.

Elke oktobermaand wordt in het integraal GALA-overleg bekeken wat het gemeentebestuur inhoudelijk en begrotingstechnisch heeft overgenomen uit het maartoverleg en inspireert men elkaar over de manier hoe elke organisatie de verbinding maakt met de inwoners.

De Adviesraad Sociaal Domein geeft jaarlijks haar zienswijze. Onze participatiecoach heeft een palet aan participatie-instrumenten, waar ook informatie uit naar voren kan komen, waaronder het inwonersparticipatieplatform: www.onzeoudeijsselstreek.nl. Dit is een beproefd platform om inwoners en organisaties mee te laten denken over een gezondere samenleving. Daarnaast leggen we ons oor te luister bij wat er leeft binnen de Kinderraad en Jongerenraad.

De Gemeenteraad blijft op de hoogte binnen de reguliere planning-en-control cyclus.

Er is een ambtelijke kerngroep opgericht die alle domeinen in zich heeft die binnen GALA een rol spelen: domeinen jeugd, gezondheid, sociaal domein, fysieke omgeving en onderwijs. Er vindt reguliere bijsturing plaats in de kwartaalgesprekken (accountgesprekken) per gesubsidieerde organisatie.

Wij verantwoorden onze financiën in Sisa. Binnen deze verantwoordingssystematiek kan het Rijk mogelijk vragen stellen, die nieuwe inzichten geven. We nemen deel aan landelijke monitoren van onze subsidiegever.

6. Verbinding onderdelen Brede SPUK en doelen GALA en Sportakkoord II

In het volgende raster geven wij met een vinkje aan of wij met een onderdeel van de regeling een bijdrage leveren aan specifieke doelen van het GALA of het Hoofdlijnen Sportakkoord II.

1. Lokaal sportakkoord
2. Brede regeling combinatiefunctie
3. Terugdringen gezondheidsachterstanden
4. Kansrijke Start
5. Mentale gezondheid
6. Aanpak overgewicht en obesitas
7. Valpreventie
8. Leeftomgeving
9. OKO, vroegsignalering alcoholproblematiek
10. Versterken Sociale Basis
11. Mantelzorg
12. Eén tegen eenzaamheid
13. Welzijn op recept
14. Versterking Kennis- en Adviesfunctie GGD
15. Coördinatiekosten regionale preventie

Doelen Gezond en Actief Leven Akkoord														
Terugdringen gezondheidsachterstanden	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten	✓	✓	✓		✓	✓		✓		✓		✓		✓
Het versterken van (de verbinding met) de sociale basis	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Een gezonde leefstijl	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Versterking van de mentale weerbaarheid en mentale gezondheid	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓	✓	
Vitaal ouder worden	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Domeinoverstijgende inzet vanuit een regionale preventieinfrastructuur	✓			✓		✓						✓	✓	✓
Doelen Hoofdlijnen Sportakkoord II														
Inclusie en diversiteit in de sport vergroten	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	
Sociaal veilige sport creëren	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Vitale sportaanbieders: vergroten van de kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid van het sportaanbod	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓		✓	✓	
Vaardig in bewegen: een leven lang sporten en bewegen voor ieder kind en iedere jongere	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	
Ruimte voor sport en bewegen: een toekomstbestendige Sportinfrastructuur	✓	✓	✓		✓	✓		✓		✓				
Maatschappelijke waarde van topsport optimaliseren	✓	✓	✓		✓	✓				✓				
Doelen addendum BRC														
Meer kinderen, jongeren en volwassenen die sporten, bewegen en mee-doen aan cultuur (ook kwetsbare groepen en mensen die achterblijven in sport-, beweeg-, cultuurdeelname)	✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓		✓		
Sterke aanbieders in sport, bewegen en cultuur waarbij kwaliteit, veiligheid, toegankelijkheid geregeld is	✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓	
Een sterke verbinding tussen sport, bewegen en cultuur met andere domeinen en programma's (onderwijs, gezondheid, zorg, welzijn en sociale zaken/armoede & schulden)	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	

7. Toestemming gebruik informatie

De gemeente geeft toestemming voor gebruik van de informatie uit het plan van aanpak voor de evaluatie van de landelijke samenwerkingsafspraken en de monitoring en doorontwikkeling van landelijk beleid.

8. Ondertekening

Otwin van Dijk
Burgemeester

Ria Ankersmit
Wethouder

Marco Bennink
Wethouder

John Haverdil
Wethouder

Ben Hiddinga
Wethouder

Janine Kock
Wethouder

Bijlage: Regionaal samenwerken aan de Gezondste Regio

Inleiding

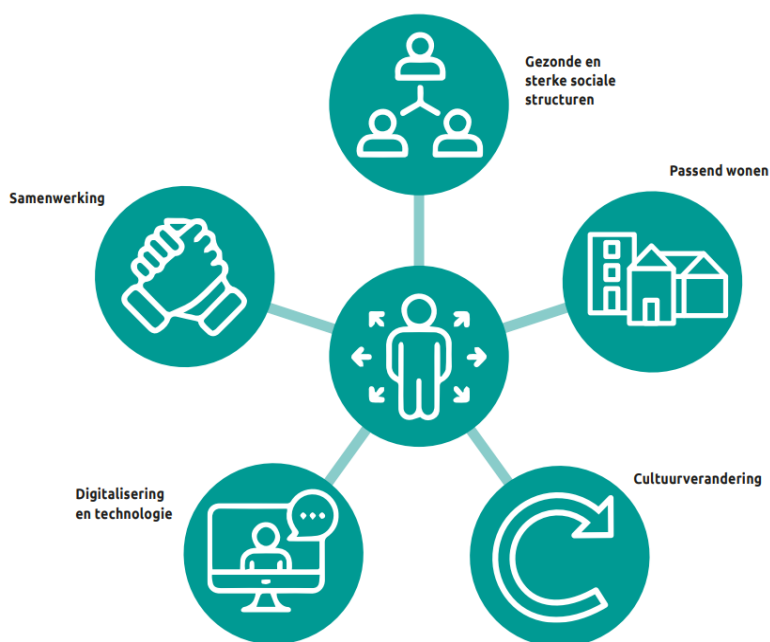
In deze regionale paragraaf is een uiteenzetting gegeven van de regionale uitgangspunten en samenwerking op het gebied van gezondheid en zorg in de regio Achterhoek. Daarnaast is beschreven hoe de gemeenten regionaal hebben samengewerkt bij de ontwikkeling van de GALA plannen van aanpak en welke regionale verbindingen en beleidsmatige uitgangspunten er zijn.

In de Achterhoek hebben samenwerkende partijen in de Thematafel de Gezondste Regio in 2021 de Regiovisie Samen langer gelukkig en gezond leven opgesteld. Bestuurders van de ziekenhuizen, de huisartsen, de ouderenzorg, de psychosociale zorg en de gehandicaptenzorg samen met Menzis, GGD Noord- en Oost-Gelderland, Achterhoek in Beweging, Proscop, Zorgbelang Inclusief, ondernemers en Achterhoekse wethouders stellen gezamenlijk: *"Wij willen dat Achterhoekers gezond zijn en daarover zelf de regie hebben. Gezondheid, preventie en leefstijl zijn leidend, niet ziekte en behandeling. We spannen ons er samen maximaal voor in dat onze inwoners zich gezond en gelukkig voelen en minder zorg nodig hebben. Bij al onze inspanningen betrekken we van af het begin inwoners en patiënten."*

De volgende doelstellingen zijn verbonden aan de regiovisie:

1. De Achterhoek is de gezondste regio van Nederland door preventie en zorginnovatie.
2. Inwoners van de Achterhoek zijn zelf (langer) verantwoordelijk voor hun gezondheid.
3. Er is een stimulerend, bereikbaar en betaalbaar netwerk van gezondheids- en ondersteuningsdiensten beschikbaar voor de inwoner.

Het figuur hiernaast geeft de vijf programmalijnen weer, waarmee wordt beoogd de doelstellingen te realiseren.

De regiovisie is de gezamenlijke stip op de horizon voor 2030 en is daarmee een belangrijk uitgangspunt voor de GALA plannen van aanpak en het IZA regioplan in de regio Achterhoek.

Vanuit de Thematafel de Gezondste Regio is in 2020 een regionaal preventieakkoord gesloten. Het regionaal preventieakkoord bevat de thema's uit het nationaal preventieakkoord en betreft ook achterliggende thema's die ten grondslag liggen aan gezondheidsproblemen, zoals participatie, weerbaarheid, armoede en schulden. Voor de Achterhoek spelen de landelijke thema's evenmin en spelen regionale kenmerken als dat Achterhoekers graag genieten mee. De uitvoering van dit akkoord vindt veelal lokaal plaats via bestaande projecten. Het akkoord is ondertekend door 93 stakeholders en richt zich op de volgende speerpunten (8HRK Ambassadeurs, 2020):

Gemeente Montferland is tot nu toe niet aangesloten bij 8HRK Ambassadeurs en neemt niet deel aan de Thematafel de Gezondste Regio, in het najaar van 2023 besluit de gemeenteraad van Montferland of de gemeente aansluit bij 8HRK Ambassadeurs. Gemeente Montferland is wel aangesloten bij Sociaal Domein Achterhoek en heeft in dit kader ook deelgenomen aan de regionale samenwerking voor de ontwikkeling van het GALA plan van aanpak en is ook betrokken bij de ontwikkeling van het IZA Regiobeeld en Regioplan.

Regionale samenwerking en aanpak voor de ontwikkeling van het GALA plan van Aanpak

Het gezamenlijke uitgangspunt voor de regionale samenwerking in het Sociaal Domein Achterhoek, *lokaal waar het kan en regionaal waar het slimmer is*, hebben de Achterhoekse gemeenten één procesbegeleider aangesteld voor de ondersteuning bij het opstellen van de (lokale) GALA plannen van aanpak voor de brede SPUK 2024 – 2026. In het Ambtelijk Overleg Publieke Gezondheid Achterhoek en het regionale Portefeuillehoudersoverleg Sociaal en Gezondheid Achterhoek is regulier afstemming geweest over de ontwikkeling van de plannen van aanpak.

Bij de ontwikkeling van de plannen zijn de bestaande regionale en lokale (beleids-)uitgangspunten betrokken. Ook hebben gemeenten in samenspraak met maatschappelijke lokale partners geïnventariseerd wat er al gebeurt rondom de verschillende programma's van de brede SPUK. Een programmatische insteek vormde de leidraad voor het opstellen van het plan van aanpak. Aan de hand van een Doelen-Insparingen-Netwerk analyse zijn opgaven en doelstellingen geformuleerd, waarbij gemeenten lokaal nader de invulling op het gebied van nadere doelstellingen en inspanningen hebben gedaan. Daarnaast vormde een verdiepende analyse op beschikbare cijfers over gezondheidsverschillen op basis van indicatoren van Pharos, het vertrekpunt voor een (door-)ontwikkeling in de gebieds- en doelgroepgerichte benadering, zowel gericht op inwoners met gezondheidsachterstanden als in de sociale en fysieke omgeving waarin ze wonen, naar school gaan, werken en hun vrije tijd besteden. Naast de cijfers over gezondheidsverschillen, vormden de (conclusies van de) gezondheidsmonitoren van de GGD en informatie over sport- en beweegdeelname de basis voor het formuleren van doelstellingen.

Daarnaast hebben regionale maatschappelijke partners waaronder GGD Noord- en Oost-Gelderland, Achterhoek in Beweging en Cultuur Oost hun advies en input voor kansen voor regionale samenwerking gegeven bij de ontwikkeling

en uitvoering van de GALA plannen van aanpak. Ook is het herijkte IZA Regiobeeld Achterhoek 2023 betrokken bij het opstellen van de GALA plannen van aanpak.

Bij het implementeren en uitvoeren van de GALA plannen van aanpak wordt beoogd regionaal samen te werken waar dit al gebeurt in bestaande programma's en afspraken, en waar dat slimmer is en (schaal-)voordelen biedt, in elk geval bij de inrichting van de ketenaanpakken, en een doorontwikkeling te maken in de monitoring en evaluatie van de maatschappelijke effecten op de gezondheid van de Achterhoekers. In relatie tot de monitoring en evaluatie is er zowel aandacht voor een kwantitatieve insteek, in verbinding met het Regiobeeld, als een kwalitatieve insteek, met aandacht voor de ervaringen van inwoners (inwonerparticipatie), het leren van elkaar (professionals en beleidsmatig) en een goede duiding van de beschikbare gezondheidscijfers.

Regionale uitgangspunten GALA

In dit laatste onderdeel is een uiteenzetting gegeven van de regionale uitgangspunten die zijn betrokken bij de ontwikkeling van de GALA plannen van aanpak van de Achterhoekse gemeenten.

Regiobeeld Achterhoek

In samenwerking met Menzis, de Achterhoekse gemeenten, GGD Noord- en Oost-Gelderland, Proscop en 8HRK Ambassadeurs is het Regiobeeld opgesteld. In de Thematafel de Gezondste Regio is het Regiobeeld bestuurlijk vastgesteld. De belangrijkste conclusies van het Regiobeeld zijn als volgt:

- Dubbele vergrijzing: Door de toenemende (dubbele) vergrijzing hebben in de toekomst steeds meer inwoners van de Achterhoek een chronische aandoening, vaak zelfs meerdere tegelijk. De groep kwetsbare ouderen, ten gevolge van bijvoorbeeld dementie, neemt toe. Dit heeft grote impact op de volksgezondheid en de zorg. Doordat veel ouderen alleen wonen zullen ook sociale problemen zoals eenzaamheid toenemen.
- Toenemende mentale ongezondheid: Het aantal inwoners met mentale problemen neemt de komende jaren toe. Dit betreft met name jongeren en jongvolwassenen. Inzet op onder andere laagdrempelige preventie, vergroten weerbaarheid en normalisatie is nodig om stijgende vraag naar psychische hulp te voorkomen.
- Gezondheidsverschillen tussen verschillende SES-groepen: Vooral de lagere SES-groepen zijn extra kwetsbaar om gezondheidsproblemen te krijgen, dus extra inzet op integrale ondersteuning vanuit het sociaal domein en de leef- en woonomgeving van de meest kwetsbaren blijft noodzakelijk. Het potentieel van deze groepen voor bijvoorbeeld vrijwilligerswerk wordt niet optimaal gebruikt.
- Zorgvraag en aanbod: In de Achterhoek is er op dit moment sprake van een passend zorgvraag en zorgaanbod, echter door bovenstaande ontwikkelingen kan dit resulteren in een dis-balans. Hier zijn dus interventies tussen sociaal domein en de zorgaanbieders nodig om de toegankelijkheid van de zorg te borgen.
- Informele zorg en vrijwilligers: De groeiende groep jongere ouderen (65-75 jaar) zijn de mogelijke mantelzorgers van morgen. De mate waarin er mantelzorg kan worden geleverd is van invloed op de behoefte aan professionele (thuis)zorg. Inzet van mantelzorg betekent ook minder kans om deel te nemen aan de samenleving (sociale basis) en deze te verstevigen. Dit is vaker van toepassing op de groep met een lage SES dan op mensen met een relatief hoge SES.

Afgezet tegen de conclusies van het Regiobeeld uit 2020 zijn dit de belangrijkste bevindingen:

- De groei van chronische aandoeningen: Net als in 2020, blijkt uit het Regiobeeld van 2023 blijkt dat mede als gevolg van de dubbele vergrijzing, het aantal chronische aandoeningen toeneemt.
- Acute ouderenzorg: Uit het nog op te leveren ROAZ-beeld zal blijken in hoeverre deze conclusie ook actueel is in 2023.
- Afname aantal zorgmedewerkers: cijfers over arbeidsmarkt worden nog toegevoegd aan het Regiobeeld.
- Afname informele zorg: Het regiobeeld 2023 constateert een groeiende groep jongere ouderen (65-75 jaar). Zij zijn de mogelijke mantelzorgers van morgen. Mantelzorgers staan nu al onder druk. Het is zaak deze goed te blijven ondersteunen, zodat ze niet ook de cliënt van morgen zijn.
- Inrichting toekomstbestendig zorglandschap: Op basis van het Regiobeeld 2023 is er in de Achterhoek op dit moment sprake van een passende zorgvraag en een passend zorgaanbod. Door de dubbele vergrijzing, mentale ongezondheid, overgewicht en gezondheidsverschillen (de belangrijkste ontwikkelingen zichtbaar vanuit het Regiobeeld 2023) blijft inspanning nodig om tot een toekomstbestendig zorglandschap te komen.

Achterhoek in Beweging en Regionaal Sport- en Beweegakkoord

Stichting Achterhoek in Beweging is een regionaal samenwerkingsverband van de Achterhoekse gemeenten en strategische partners. Samen met betrokken partners wordt gewerkt aan de doelstelling dat elke Achterhoeker in 2030 wordt uitgedaagd om te sporten en te bewegen. 'Inclusief' (sport en bewegen als middel) en 'Excelleren' (sport als doel) zijn hierbij de pijlers.

In het kader van het Hoofdlijnen Sportakkoord II is regionaal samengewerkt en is het regionale sport- en beweegakkoord in samenwerking met Achterhoek in Beweging en maatschappelijke regionale en lokale partners herijkt. Het Regionaal Beweeg- en Sportakkoord 2.0 is een kaderstellend ambitieplan. Het akkoord geeft richting en schept perspectief. Het beschrijft wat de partners met elkaar willen bereiken en wat de ambities zijn voor een gezonde en vitale Achterhoek. Er is ruimte voor gemeenten en lokale organisaties om hun eigen weg te vinden in hoe dit doel te bereiken. Passend bij de inwoners, organisatie, leden of vrijwilligers. De speerpunten van het Regionaal Sport- en Beweegakkoord zijn als volgt, waarbij het speerpunt ruimte voor sport en bewegen er integraal onderdeel van uitmaakt:

1. Inclusie en diversiteit
2. Vaardig in bewegen
3. Vitaal en veilig sportklimaat
4. Maatschappelijke waarde van topsport
5. Sport en preventie

GGD Noord- en Oost-Gelderland (NOG)

De GGD NOG is voor een groot deel verantwoordelijk voor de uitvoering van de taken die in de Wet publieke gezondheid beschreven staan. Deze zijn: epidemiologie, medische milieukunde, technische hygiënezorg, psychosociale zorg bij rampen, jeugdgezondheidszorg (4 tot 18 jaar) en infectieziektebestrijding. Ook adviseert de GGD bij het opstellen en uitvoeren van het gezondheidsbeleid van gemeenten in de regio Noord- en Oost-Gelderland en voert het (aanvullende) taken en programma's op het gebied van gezondheidsbescherming en gezondheidsbevordering in opdracht van gemeenten uit.

In de Bestuursagenda 2019 – 2023 NOG Gezonder staan vier prioriteiten:

1. NOG gezondere jeugd
2. NOG gezondere leefomgeving
3. NOG gezonder oud worden
4. NOG gezondere leefstijl

Voor alle vier prioriteiten geldt:

- De GGD sluit aan bij de landelijke ontwikkelingen en bij het gezondheidsbeleid en de preventieagenda's van de gemeenten.
- Gemeenten dragen bij aan het NOG gezonder laten worden van hun inwoners en aan het verkleinen van gezondheidsverschillen. Door meer te investeren in preventie en gezondheidsbevordering kan gezondheidswinst worden behaald.
- De GGD besteedt specifieke aandacht aan het bereiken van kwetsbare groepen (mensen met een lage sociaaleconomische status, in armoede, laaggeletterdheid, nieuwkomers en psychisch kwetsbare mensen).
- De GGD zoekt naar innovatieve strategieën om het bereik en de effecten van gezondheidsprogramma's te vergroten.

Bij de ontwikkeling van de GALA plannen van aanpak heeft de GGD aan de hand van een tool geadviseerd over de gewenste benadering (o.a. health in all policies, positieve gezondheid, gezondheid in de sociale en fysieke omgeving), de planmatige aanpak (onderbouwing doelstellingen, keuze doelgroepen met bijhorende activiteiten), kwaliteit (keuze interventies, uitvoerbaarheid) en samenwerking en borging (voortbouwen op bestaand beleid, betrokkenheid partners en inwoners).

Netwerk Ouderen en Veerkracht Achterhoek

Het Netwerk Ouderen en Veerkracht Achterhoek is een samenwerking tussen ouderen, zorgorganisaties en gemeenten voor goede voorzieningen en ondersteuning bij het ouder worden in de Achterhoek, lokaal en regionaal. In het programma wordt gewerkt vanuit vijf pijlers:

1. Eerder denken over later
2. Vitaal ouder worden

3. Passend Wonen
4. Oud maar niet out
5. Passende zorg op het juiste moment

Cultuur- en Erfgoedpact Achterhoek (CEPA)

Het CEPA is een samenwerking tussen de Achterhoekse gemeenten, culturele coalitiepartners en Cultuur Oost om de culturele infrastructuur in de regio Achterhoek te verbinden, verdiepen en versterken voor de toekomst. Cultuur Oost adviseert daarnaast de gemeenten bij het opstellen en uitvoeren van hun regionale en lokale cultuurbeleid.